

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ
DEPREME KARŞI ALINABİLECEK ÖNLEMLERİN VE
DEPREMLERİN ZARARLARININ EN AZA İNDİRİLMESİ
İÇİN ALINMASI GEREKEN TEDBİRLERİN
BELİRLENMESİ AMACIYLA KURULAN MECLİS
ARAŞTIRMASI KOMİSYONU
(10/3200, 3361, 3362, 3364, 3365)
TUTANAK DERGİSİ

—●—
16'ncı Toplantı
10 Mart 2021 Çarşamba

—●—
(TBMM Tutanak Hizmetleri Başkanlığı tarafından hazırlanan bu Tutanak Dergisi'nde okunmuş bulunan her tür belge ile konuşmacılar tarafından ifade edilmiş ve turnak içinde belirtilmiş alıntı sözler aslına uygun olarak yazılmıştır.)

İ Ç İ N D E K İ L E R

Sayfa

I.- GÖRÜŞÜLEN KONULAR

II.- OTURUM BAŞKANLARININ KONUŞMALARI

1.- Komisyon Başkanı Recep Uncuoğlu'nun, Komisyonun bugünkü gündemine ve Komisyonun rapor çalışmalarına ilişkin açıklaması

III.- AÇIKLAMALAR

1.- İstanbul Milletvekili Hayrettin Nuhoglu'nun, deprem hakkında genel değerlendirme ve önerilerine ilişkin açıklaması

IV.- SUNUMLAR

1.- İzmir Milletvekili Necip Nasır'ın, kentsel dönüşüme genel bakış ve öneriler hakkında sunumu

2.- İstanbul Milletvekili Hulusi Şentürk'ün, Kentsel Dönüşüm Modeli hakkında sunumu

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ
DEPREME KARŞI ALINABİLECEK ÖNLEMLERİN VE DEPREMLERİN
ZARARLARININ EN AZA İNDİRİLMESİ İÇİN ALINMASI GEREKEN TEDBİRLERİN
BELİRLENMESİ AMACIYLA KURULAN MECLİS ARAŞTIRMASI KOMİSYONU
(10/3200, 3361, 3362, 3364, 3365)

16'ncı Toplantı
10 Mart 2021 Çarşamba

I.- GÖRÜŞÜLEN KONULAR

Depreme Karşı Alınabilecek Önlemlerin ve Depremlerin Zararlarının En Aza İndirilmesi İçin Alınması Gereken Tedbirlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu saat 13.09'da açıldı.

Komisyon Başkanı Recep Uncuoğlu, Komisyonun bugünkü gündemine ve Komisyonun rapor çalışmalarına ilişkin açıklama yaptı.

İstanbul Milletvekili Hayrettin Nuhoğlu, deprem hakkında genel değerlendirme ve önerilerine ilişkin açıklama yaptı.

İzmir Milletvekili Necip Nasır tarafından, kentsel dönüşüme genel bakış ve öneriler;
İstanbul Milletvekili Hulusi Şentürk tarafından, Kentsel Dönüşüm Modeli;
Hakkında sunum yapıldı.

Komisyon gündeminde görülecek başka konu bulunmadığından, saat 15.19'da toplantıya son verildi.

10 Mart 2021 Çarşamba

BİRİNCİ OTURUM

Açılma Saati: 13.09

BAŞKAN: Recep UNCÜOĞLU (Sakarya)**BAŞKAN VEKİLİ: İlyas ŞEKER (Kocaeli)****SÖZCÜ: Selahattin MİNSOLMAZ (Kırklareli)****KÂTİP: Lütfi KAŞIKÇI (Hatay)**

BAŞKAN RECEPT UNCÜOĞLU – Evet, değerli milletvekillerimiz, Türkiye Büyük Millet Meclisi Depreme Karşı Alınabilecek Önlemlerin ve Depremlerin Zararlarının En Aza İndirilmesi İçin Alınması Gereken Tedbirlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonumuzun toplantısını açıyorum. (')

Toplantı yeter sayısı vardır, görüşmelere başlıyoruz.

II.- OTURUM BAŞKANLARININ KONUŞMALARI

1.- Komisyon Başkanı Recep Uncüoğlu'nun, Komisyonun bugünkü gündemine ve Komisyonun rapor çalışmalarına ilişkin açıklaması

BAŞKAN RECEPT UNCÜOĞLU – Değerli Komisyon üyelerimiz, kıymetli milletvekillerimiz, değerli uzman arkadaşlarımız; bugünkü Komisyonumuzun gündemi, daha önce size de bildirildiği üzere, Komisyon çalışmalarımızın değerlendirilmesi üzerine olacak. Bugün Komisyonumuza, Komisyon Üyesi Değerli İzmir Milletvekilimiz Necip Nasır'ın da bir sunumu olacak. Onunla birlikte de yine mail adreslerinize gönderdiğimiz ve Komisyonumuzun WhatsApp grubundan paylaştığımız gibi, İstanbul Milletvekili Hulusi Şentürk'ün de kentsel dönüşüme ilişkin bir sunumu var. Hulusi Bey'in katılımına göre onun da kısa bir şekilde kendi sunumunu değerlendirmesini isteyeceğiz inşallah.

Evet, Necip Bey'in sunumuna geçmeden önce, öncelikle ben birkaç bilgilendirme yapmak istiyorum.

Değerli milletvekillerimiz, 16'ncı Toplantımızı icra ediyoruz. Bugüne kadar yaptığımız çalışmalar: Komisyonumuzda dinlediğimiz kurum, kuruluş, akademisyen ve sivil toplum örgütlerinin temsilcileri 97 kişiyi buldu, bunlardan 13'ü çevrimiçiydi. Yüz on dört saatlik bir çalışma yürüttük. Komisyonumuzda tutulan toplam tutanak 2.151 sayfayı buldu. Komisyonumuza 68 rapor ve belge sunuldu ve aynı zamanda da Komisyonumuzca 51'den fazla -son talep ettiğimiz bilgi ve belgeler de var- bilgi ve belge talebi oldu. Bunları da bütün Komisyon toplantılarımızın süreci içerisinde, sizlerle elektronik postalarınızda ve grubumuzda paylaştık. Komisyonumuzda görevlendirilen 19 uzmanımızla da yaklaşık seksen saati aşan 9 çevrimiçi toplantıyla da Komisyon raporumuzun ana omurgasını, içindekiler indeksini belirlemeye çalıştık.

Bugün ben, sizlere de dağıtıldığı üzere, taslak raporumuzun konu başlıklarını ve yapısını arz etmek istiyorum. Onunla birlikte de önümüzdeki hafta yapacağımız diğer toplantılarla da son toplantılarımızla da Komisyonumuzun "öneriler" kısmını nasıl şekillendireceğimizi hep birlikte tartışalım istiyorum.

*

Coronavirüs salgını sebebiyle toplantı salonundaki Başkanlık Divanı üyeleri, milletvekilleri, katılımcılar ve görevli personel maske takarak çalışmalara katılmaktadır.

Öncelikle Komisyonumuzun raporu 4 ana bölümden oluşuyor: Birinci Bölüm “Türkiye’nin Depremselliği ile Hukuki ve Kurumsal Yapılanması”, İkinci Bölüm “Deprem Risk ve Zararlarını Azaltma Çalışmaları”, Üçüncü Bölüm “Deprem Risk ve Zararlarının Azaltılmasına İlişkin Öncelikler”, sorun alanları; Dördüncü Bölüm’de “Sonuç ve Öneriler”.

Birinci Bölüm’de “Türkiye’nin Depremselliği ile Hukuki ve Kurumsal Yapılanması” başlığı altında öncelikle Türkiye’nin depremselliğine değindik. Orada “Türkiye’de Hasar Yapan Önemli Depremler” ve “Türkiye’deki Aktif Faylar Üzerindeki Sismik Boşluklar” başlığı altında bilgilendirmeler yapıldı.

Birinci Bölüm 2’nci başlığımızda, hukuki yapımız ve hukuki yapı içerisinde ulusal mevzuat ulusal belgeler uluslararası belgeler ve ülke örnekleri var. Burada da “Hukuki Yapı” başlığı altında 7269 sayılı Kanun’dan Toplu Konut Kanunu’na, Cumhurbaşkanlığı kararnamelerine, Türkiye Bina Deprem Yönetmeliği’ne kadar mevcut ulusal mevzuatımıza kısa bir şekilde değindik. “Ulusal Belgeler” de de kalkınma planlarımız, UDSEP-2023, Türkiye Afet Müdahale Planı (TAMP), Bütünleşik Kentsel Gelişme Stratejisi ve Eylem Planı ile 2020-2023 Ulusal Akıllı Şehirler Stratejisi ve Eylem Planı ve 2010 yılında Türkiye Büyük Millet Meclisi çatısı altında kurulmuş olan, yine, Deprem Riskini Araştırma Komisyonumuza ilişkin genel değerlendirmeler mevcut. “Uluslararası Belgeler”de de Sendai ve Hyogo Çerçeve Eylem Planları ile Türkiye’nin bu alanlarda yürüttüğü çalışmalara değindik. “Ülke Örnekleri” içerisinde de Amerika Birleşik Devletleri ve Japonya’daki mevzuatlara da değinerek genel bir bilgilendirme yaptık.

Yine, Birinci Bölüm’ün 3’üncü başlığı olan “Kurumsal Yapılanma” altında da Merkezi Yapılanmamıza, Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığımız, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı ve diğer bir başlık olarak yerel yönetimler, üniversiteler, meslek odaları, sivil toplum kuruluşlarının durumlarına değindik. Böylelikle Birinci Bölüm’deki “Türkiye’nin Depremselliği ile Hukuki ve Kurumsal Yapılanması”nı bitirmiş olduk.

İkinci Bölüm’de “Deprem Risk ve Zararlarını Azaltma Çalışmaları” başlığında, öncelikle “Deprem Bilgi Altyapısının Geliştirilmesi ile Deprem Tehlike Analizleri ve Haritalanması” kapsamındaki çalışmaları raporumuza yansıttık. “Yer Kabuğu ve Jeodinamiği” “Diri Fay Haritası ve Paleosismolojik Çalışmalar” “Sismotektonik Haritalar” “Deprem Tehlike Haritası” “Sıvılaşmaya Yatkınlık Haritası” “Heyelan Envanter ve Duyarlılık Haritaları” “Mikrobölgeleme Haritaları” “Depremlerin İzlenmesi ve Analizi” “Jeodezik Gözlem Sistemleri” “Deprem Erken Uyarı Sistemi” “Tsunami Erken Uyarı Sistemi” “Deprem ön Hasar ve Kayıp Tahmin Sistemi (AFAD-RED)” “Afet Yönetimi ve Karar Destek Sistemleri (AYDES)” “Ulusal Deprem Araştırma Programı -devam etmekte olan bir çalışma- (UDAP)” “Yapı Sağlığı İzleme Sistemi (YSIS)” gibi 15 alt başlıkta “Deprem Bilgi Altyapısının Geliştirilmesi İle Deprem Tehlike Analizleri ve Haritalanması”na değinmiş olduk.

İkinci Bölüm 2’nci başlığı olan “Güvenli Yerleşmelere Yönelik Yer Bilimsel Etüt ve Mekânsal Planlama” başlığı altında da 6 alt başlıkta etüt ile mekânsal planlamanın içeriğini açıkladık. “Jeolojik Etüt Çalışmaları” “Jeolojik-Jeoteknik Etüt Çalışmaları” “Mikrobölgeleme” “Zemin ve Temel Etütleri” “Sakınım Önlemleri ve Risk Azaltım Kriterleri” “Üst ve Alt Ölçekli Mekânsal Planlama” olarak İkinci Bölümün “2.2” başlığının altındaki alt başlıkları belirlemiş olduk.

Yine, İkinci Bölüm’ün 3’üncü başlığı da “Mevcut Yapı Stoğu ve Depreme Dayanlı Yapı Üretimi” başlığımız. Burada da “Deprem Yönetmeliği Düzenlemeleri” “Mevcut Yapı Stoku ve Hasar Görebilirlik” “Mekânsal Adres Kayıt Sistemi (MAKS)” “Üç Boyutlu Kent Modelleri ve Kadastro Altlıklarının Entegrasyonu” -mevcut olan bir çalışma- “Yapı İnşası ve Projelerinin Denetlenmesi” başlığı altında da Yapı Denetim Sistemi ile Elektronik Beton İzleme Sistemini değerlendirdik.

Diğer bir başlık olarak da “Depreme Yönelik Yapılan Yenileme ve Güçlendirme Faaliyetleri” başlığı altında, özellikle Kamu Hizmet Binalarının Güçlendirilmesi ve Yeniden Yapımı ve İstanbul Sismik Riskin Azaltılması ve Acil Durum Hazırlık Projesi’ne (İSMEP) değinmiş olduk. Yine, bu başlık altında “Üretim ve Sanayi Tesislerinin Güvenliği” “Altyapı (Ulaştırma, Haberleşme, Enerji, Su) Güvenliği” “Tarihî ve Kültürel Mirasın Korunması” başlıkları değerlendirilmiş oldu. “Tarihî ve Kültürel Mirasın Korunması” başlığı altında da Vakıflar Genel Müdürlüğü ve Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğünün sürdürülen çalışmalarına da değinmiş olduk.

Yine İkinci Bölüm’ün 4’üncü başlığı “Kentsel Dönüşüm Uygulamaları.” Burada da 8 alt başlıkta kentsel dönüşüm uygulamalarını örneklerle ve bugüne kadar yaşanan süreç içerisindeki gelişimiyle değerlendirmiş olduk ve genel bilgiler verdik, mevzuatı tanımladık; yapı bazlı dönüşüme, riskli yapı tespitinden alan bazlı dönüşüme değinerek “Riskli Alan” “Rezerv Yapı Alanı” “Diğer Kanunlar Kapsamında Alan Bazlı Dönüşüm” “Kentsel Dönüşüm ve Gelişim Alanları” “Yenileme Alanları” “Kentsel Dönüşüm Uygulamaları ve İstatistiksel Veriler” “Kentsel Dönüşüm Strateji Belgesi” ve “Kentsel Dönüşümün Beş Yıllık Hedefleri” başlıklarıyla birlikte, en son da “ Kartal Kentsel Dönüşüm Uygulaması Örneği”ni verdik.

İkinci Bölüm’ün 5’inci başlığı “Depreme Yönelik Hazırlık Çalışmaları.” Burada da 8 alt başlık var. “Planlama Çalışmaları”yla başladık. “Planlama Çalışmaları”nın içinde 6 tane alt başlık var: “Bütünleşik Kentsel Gelişme Stratejisi ve Eylem Planı” “UDSEP” “Türkiye Afet Müdahale Planı” “İl Afet Risk Azaltma Planı” “Hastane Afet ve Acil Durum Planları” “İşyeri Acil Durum Planı” “Planlama Çalışmaları” başlığı altında değerlendirildi.

“Türkiye Afet Risklerinin Azaltılması Platformu (TARAP)” ayrı bir başlık olarak da “ Top l a n m a ve Geçici Barınma Alanları” “Tatbikatlar” “Toplumsal Farkındalık” “Eğitim” “Afet Gönüllülüğü” ve “Lojistik Depoları” başlıklarıyla da “Depreme Yönelik Hazırlık Çalışmaları” bölümünü tamamladık. Bir de devamında Kesintisiz ve Güvenli Haberleşme Sistemine de değindik, burada da alt başlıklar hâlinde AFAD, BTK ve diğer operatörlerin çalışmalarına değindik. 10 ve 11’inci alt başlıklarla da “Arama Kurtarma ve Müdahale” ile “Hasar Tespit Metodolojisi” alt başlıklarıyla da “Depreme Yönelik Hazırlık Çalışmaları” başlığını tamamlamış olduk.

İkinci Bölüm’ün son başlığı “Finansmana Yönelik Çalışmalar.” Bu başlık altında “ Deprem Konutu, Altyapı, Afet ve Acil Durum Harcamaları” “ Doğal Afet Sigortası Sistemi” “ Dönüşüm Projeleri Özel Hesabı ve Sağlanan Destekler” “İller Bankası” “Yerel Yönetimler” ve Uluslararası Finansman Kaynakları” olarak finansmana yönelik çalışmalara değinmiş olduk.

Raporumuzun Üçüncü Bölüm’ünde “Deprem Risk ve Zararlarının Azaltılmasına İlişkin Öncelikler” başlığımız var. Bu başlıkta 11 alt başlık var.

1’inci başlığımız “Deprem Bilgi Sistemine İlişkin Öncelikler”; burada. “Deprem Veri Merkezinin Etkinliği” “Deprem Erken Uyarı Sistemlerinin İşlevselliği” “Deprem Ön Hasar ve Kayıp Tahmin Sistemi” alt başlıkları; burada.

2’nci başlığımız “Risklerin Belirlenmesine İlişkin Öncelikler”; burada “Risklerin Tanımlanması” “Risklere İlişkin Planlama ve Strateji Belgeleri” alt başlıkları var.

3’üncü başlığımız “Yer Bilimsel Etütler ve Planlamaya İlişkin Öncelikler”; burada. “Yer Bilimsel Etütler: Jeolojik-Jeoteknik/Mikrobölgeleme Etütleri” “Depreme Dirençli Kent Planlaması, Denetimi ve İzlenmesi” ve “Toplanma ve Geçici Barınma Alanlarının Tespiti” alt başlıkları var.

4'üncü başlığımız "Yapı Güvenliğine İlişkin Öncelikler"; burada. "Yapı Envanteri Tespiti" "Yerel Zemin Koşullarının Değerlendirilmesi" "Yapı Risklerinin Tespit Edilmesi" "Yapı Güvenliğinin Sağlanması (Güçlendirme ve Yeniden Yapım)" alt başlıkları var.

5'inci başlığımız "İmar, Denetim ve Yapı Kullanımına İlişkin Öncelikler"; burada. "Yapı İnşası ve Projelerin Denetlenmesi" "Mesleki Yetkinlik ve Mesleki Etik" "Yapı Kullanımının Denetlenmesi" alt başlıklarına sahip.

6'ncı başlığımız "Kentsel Dönüşüme İlişkin Öncelikler"; burada. "Yapı Stokunun Belirlenmesi" "6306 sayılı Kanun Uygulamasında Mülkiyete İlişkin Tespitler" "İmar Planına İlişkin Öncelik Alanları" "Yapılaşmaya Kapalı Alanlardaki Yapılar" "Kentsel Dönüşüm Sonrası Sürece İlişkin Sosyolojik Boyut" ve "Toplumsal Farkındalık" alt başlıkları var.

7'nci başlığımız "Mevzuata İlişkin Öncelikler"; burada. "Risk Azaltmayı Önceliklendiren Bütüncül Mevzuat İhtiyacı" "Mevzuattan Kaynaklanan Kurumlar Arası Görev, Yetki ve Sorumluluk Çakışması" "Doğal Afet Sigortası Sisteminin Etkinliği" ve "Mevzuat Hükümleri Çerçevesinde İşlem Tesis Edilememesi" alt başlıkları var.

8'inci başlığımız "Uygulama, İzleme ve Denetim Sistemine İlişkin Öncelikler"; burada. "Stratejik Seviyede Hazırlanan Plan ve Belgelerin Uygulanmasında İzleme-Değerlendirme Sistemleri" "Deprem Yönetimi Konusunda Kurumlar Arası Etkin Koordinasyon" "Kamu Özel Sektör İşbirliğinin Etkinliği" "Denetim Süreçlerinin Etkinliği" "Mevzuatın Etkin Uygulanması" alt başlıkları var.

9'uncu başlığımız "Finansman Yönetimine İlişkin Öncelikler"; burada da. "Deprem Konutlarının Kamu Desteği ile Yapılması" ve "Kamunun Deprem Risklerini Azaltmaya Yönelik Finansman İhtiyacı" alt başlıkları var.

10'uncu başlığımız "Toplumsal Farkındalığa İlişkin Öncelikler"; burada ise. "Eğitim-Öğretim Müfredatında Deprem Bilincine İlişkin Ders İhtiyacı" "İncinebilir Gruplarda Deprem Bilinci" "İşyerlerinde Deprem Bilinci Eğitimi İhtiyacı" "Medya Araçlarına İlişkin Öncelik Alanları" "Yapısal Olmayan Risklerin Azaltılmasına İlişkin Öncelik Alanları" alt başlıkları var.

Ve son alt başlığımız da "Deprem Sonrasına İlişkin Öncelikler"; burada da. "Ulaşım" "Arama ve Kurtarma" "Haberleşme ve Koordinasyon" "GSM Altyapıları ve İletişim" "Güvenlik" alt başlıkları var.

Değerli milletvekillerimiz, son bölümümüz de "Sonuç ve Öneriler" bölümümüz. Biraz önce bahsettiğim, deprem risk ve zararlarının azaltılmasına ilişkin öncelikler ve sorun alanları kapsamında, yine aynı alt başlıklarda, 11 alt başlıkta sonuç ve önerilerimizi inşallah sunacağız.

Burada hem Komisyonumuza yapılan sunumlar hem o sunumlar esnasında değerli milletvekillerimizin tutanaklara geçmiş önerileri hem katılan akademisyenlerimizin bu önerilere verdiği cevaplar esnasında ortaya çıkan birtakım yeni önerileri uzmanlarımızca taranarak birinci bölümü hazırlandı, sizlerin mail adreslerine gönderildi ve grubumuzdan paylaşıldı.

Onunla birlikte, sizlerin de önümüzdeki hafta salı günü 14.30'da Çevre ve Şehircilik Bakanımız Murat Kurum'un katılımından sonra yapacağımız çarşamba ve perşembe günkü toplantılara da değerli milletvekillerimizin de önerilerini hazırlayarak yazılı olarak getirmelerini ve hangi önerilerin birleştirilip hangilerinin üzerinde duracağımızı, yapacağımız çalışmanın seyrine göre de gerekirse perşembe günü tekrar bir toplantı yaparak inşallah Komisyon çalışmalarımızı 20 Mart Cumartesi günü -zaten resmi süremiz doluyor- tamamlamış olacağız.

Bu öneriler içerisinde tabii ki bizlerin de dile getirdiği, uzmanlarımızla da değerlendirerek bir taslak çerçeve oluşturduğumuz, bazı önerilerin de birleştiği yaklaşık 30-35 sayfalık bir kısım da var ama bu, tabii, çok ham bir kısım. Burada değişik başlıklarımız var; mevzuata ilişkin, uygulamaya ilişkin birçok husus var; bunlara da değiniriz, bunları da açarız ancak bu konuda tabii, değerli milletvekillerimizle önümüzdeki hafta salı günü Bakanımızla yapacağımız toplantıdan sonraki çarşamba ve perşembe günkü toplantılara... İkinci kısmını da hafta sonu sizlere ulaştıracamız; diğer önerileri, Komisyon çalışmalarımızda öne çıkmış, hem kurum kuruluşlardan, STK'lerden, akademisyenlerden hem de değerli vekillerimizin bu çalışmalar esnasındaki görüşlerinden öne çıkmış önerileri de derleyerek -bugün sizlerle ilk 56 sayfasını paylaştık- yaklaşık bir 50 sayfa daha hafta sonu tekrar mail olarak sizlere ulaştırılacak. Bu hususların onlara da bir çerçeve ve değerlendirme imkânı sağlayacağını düşünüyoruz. Sizlere son dağıttığımız Komisyonumuzun taslak raporumuzun sonuç ve önerilerinin son 11 başlığı altında da değerli milletvekillerimizin önerilerini önümüzdeki hafta salı, çarşamba günü hep birlikte değerlendirecek raporumuza dercetmeyi, inşallah, planlıyoruz.

Bu noktada Necip Bey'in sunumuna geçmeden önce söz isteyen İstanbul Milletvekili Hayrettin Nuhoğlu.

Buyurun Değerli Vekilim.

III.- AÇIKLAMALAR

1.- İstanbul Milletvekili Hayrettin Nuhoğlu'nun, deprem hakkında genel değerlendirme ve önerilerine ilişkin açıklaması

HAYRETTİN NUHOĞLU (İstanbul) – Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Bu koronavirüse yakalandığım için ben toplantıların birçoğuna katılamadım.

BAŞKAN RECEP UNCÜOĞLU – Çok geçmiş olsun efendim.

HAYRETTİN NUHOĞLU (İstanbul) – Gezilere de katılamıyorum fakat katılamadığım toplantılardaki bütün konuşmaları, hem sayın üyelerin konuşmalarını hem de sunumları okudum, inceledim. Doğrusu, çok emek verilmiş önemli çalışmalar.

Şimdi, bu başlıkları da gördüm, çok güzel başlıklar. Belki konuşmamın bir kısmı o başlıkları ilgilendirecek ama Komisyon'da hiç konuşmadığım için şimdi bir genel değerlendirme yapacağım, bunun içerisinde önerilerim de olacak ve hızlı geçmesi için buradan takip edeceğim.

Şimdi, bazı kurumların çalışmaları çok faydalı, çok güzel ve çok büyük ilerlemeler kaydedildiğini görüyorum ama şunu söylemeliyim ben: Şu, bugüne kadarki sunumlara bakılacak olursa Türkiye'de deprem konusunda o kadar başarılı işler yapılmış ki sorunu halletmişiz biz, Türkiye'de deprem sorunu yok ama ben o konuda farklı düşünüyorum, öyle düşünmüyorum. Öncelikle, sunum yapan kurumlar arasında aynı konularda farklı bilgiler ve çelişkiler var ve gerçek, yaşadığımız durumla çelişen bilgiler var. Bana göre gerçek durum pek iç açıcı değil hâlâ.

Bu Komisyon'dan önce Türkiye Büyük Millet Meclisinde 7 tane komisyon kurulmuş, ben bu raporları da okudum. Bu raporlarda ortaya konulan hedefler açısından uygulamada yeterli gelişmelerin olmadığını söylemek istiyorum. 1977'de Cumhuriyet Senatosunda kabul edilen araştırma önergesiyle deprem ve depremle ilgili yerleşim, mesken, ulaşım, dağıtım ve depolama konusunda bir Komisyon kurulmuş; bu Komisyona, Deprem Mühendisliği Türk Millî Komitesi tarafından Türkiye'de deprem zararlarının azaltılabilmesi için alınması gereken önlemler hakkında bir rapor sunulmuş; tespitler ve öneriler var. Bu Millî Komite, zamanına göre aslında çok çok önemli bir Komite çünkü çok iyi bir

kuruluş meydana getirilmiş; iyi çalıştığı da raporlardan anlaşılmaktadır. Kırsal bölge için tespit edilen bir ifade var, çok önemli görüyorum, bugün bile değişmediğini söyleyebilirim; şöyle diyorlar: “Para, bilgi, malzeme, usta, plan, kontrol, hiçbirisi yok.” cümle aynen böyle.

Öneriler de 2 başlıkta toplanmış, ilk başlık uygulama açısından alınacak tedbirleri, 2’ncisi de eğitim ve araştırma açısından alınacak tedbirleri kapsamaktadır. Önerilerin uygulamada ve eğitimde yerine getirilemediğini, araştırma açısından ise oldukça başarılı çalışmalar yapıldığını söylemek istiyorum. Diğer komisyonların raporlarında da aynı şekilde birçok öneri tutanaklardan uygulamaya maalesef geçememiş.

Dünyanın değişik yerlerinde daha şiddetli depremler olmaktadır, birçoğunda can kaybı bile görülmemektedir. O depremlerin yerleşim yerlerine uzak veya derinlerde olduğunu söyleyen de pek çok ama bana göre bunun çok fazla bir değeri yok çünkü yerleşim yerlerinin yakınlarında ve çok derin olmayan depremler de görüyoruz. Sonuçları değerlendirince ben şahsen üzüntü duymaktayım. Bir örnekle açıklamak istiyorum: Dünyada 2020 yılında meydana gelen ölümlü depremleri inceleyince şöyle bir durumla karşılaşyoruz, bu bilgileri ABD’deki jeoloji araştırma merkezinden aldım: 3’ü Türkiye’de, 16 deprem meydana gelmiş. Bu depremlerde toplam 212 kişi hayatını kaybetmiş, bunlardan 168’i ne yazık ki Türkiye’dedir. Diğer 13 depremde -ki çok daha şiddetli olanları var- toplam 44 can kaybı olmuş. Bizdeki depreme 3,5 deprem de diyebiliriz çünkü İran’da olup Van’da 9 kayıp verdiğimiz deprem var. Ama ne olursa olsun bu tablo, bu bir yıllık tablo Türkiye’de yeterli oranda başarı sağlayamadığımızı gösterir.

Değerli üyeler, alınması gereken tedbirler konusunda Komisyon olarak elbette bir sonuca varılacak ve bu rapor hâline getirilecek. Ben, katkı sağlayacağını umduğum önerilerimi şimdiden sunmak istiyorum. Şunu da belirtmeliyim: Başarı sağlamak için bu raporda açıklanacak hususların takip edilmesi ve uygulamasının sağlanması her şeyden önemli ve önceliklidir çünkü geçmiş raporlarda ben bunu çok açık görüyorum, orada kalmamalıdır.

1) 1999 depreminden hemen sonra Türkiye Büyük Millet Meclisinde kurulan araştırma komisyonu raporunun öneriler bölümünde şöyle denilmektedir: “Planlama ve yapı sektöründe görev alan mühendislik uzmanlık alanlarının, yetki ve sorumluluklarını belirleyen meslek yasaları çıkarılmalıdır. Odalara, üyelerini denetleme yetkisi verilmeli ve odalar sorumlu tutulmalıdır.” Bu önerilerin bırakın uygulanmasını, âdeti tersi yapıldı ve bütün mühendis odalarının beklediği meslek yasaları hâlâ çıkarılmadı. Odaların yetkileri iyice kısıldı, devre dışı bırakıldı ve hatta, özellikle belirtmek istiyorum, odalar itibarsız hâle getirilmeye çalışıldı. Şimdi, benim önerim şu: Bu yasaların en kısa zamanda çıkarılması sağlanmalıdır.

2) Deprem dâhil bütün doğal olaylarla ilgili değişik bakanlıklara bağlı birden çok kurum olunca kurumlar arasında veri akışının düzenli olmadığı, sunumlardan anlaşılmaktadır. Koordinasyonu sağlayacak ve sorumluluğu üstlenecek güçlü bir otoriteye ihtiyaç olduğu ortaya çıkmaktadır. Sorumluluk verilecek kişi aynı zamanda yetkilendirilmeli, merkezi yönetimde de mahallî idarelerde de takip edilince işler hızlanır ve kontrol altına alınır.

3) Burada birçok üye değinmiş, deprem sırasında, deprem sonrasında yapılması gereken her şey tespit edilerek çok yetersiz olduğunu gördüğüm -şimdi hazırlanmış olan sonuç başlıklarına bakınca orada da var- eğitimler ve tatbikatlar hızla artırılarak devam ettirilmelidir. Ev hanımları da kapsam içerisine alınmalı ve mutlaka onlara yönelik eğitimler de yaygınlaştırılmalıdır.

4) İstanbul öncelikli olmak üzere, deprem sonrası ortaya çıkacak ekonomik sorunların belirlenmesi ve çözüm önerileri üzerine kapsamlı çalışmalar yapılması önemli ve gereklidir. Sadece “deprem sonrası ekonomi” konulu bilimsel bir toplantı en kısa zamanda yapılmalıdır. Bunu çok önemsiyorum, “deprem sonrası ekonomi” konusu eğer önceden hazırlanmazsa... Başlıklara baktım, şu anda gözüme çarpmadı böyle bir başlık ama çok önemsiyorum.

BAŞKAN RECEP UNCUGÖLU – Yalnız “finansman” başlığı altında var.

HAYRETTİN NUHOĞLU (İstanbul) – Evet, “deprem sonrası ekonomi” bunun önceden bilimsel bir şekilde toplanarak bir çözüme kavuşturulması gerektiğini öneriyorum.

5) Diri faylar çevresindeki yerleşim yerleri öncelikli olmak üzere, bundan sonra bütün inşaatlarda, ister altyapı ister üst yapı, güvenli yapılaşmayı sağlayacak denetim sistemi etkin hâle getirilmelidir. Denetimlerin etkin olamamasının 2 önemli sebebi olduğunu düşünüyorum.

Birincisi, denetim bürolarının ekonomik sebeplerle zor durumda olmalarıdır. Defalarca değişen yönetmelik bürokratik sıkıntıları artırdığı gibi, zaten çok yetersiz görünen ödemelerin de gecikmesine yol açmaktadır. Bizzat bu konuyu denetim bürosu sahiplerinden aldığım bilgilere göre aktarıyorum.

İkincisi, belediyelere yapılan mühendis atamalarının keyfi olarak belediye başkanları tarafından yapılmasıdır. Bazı büyükşehir belediyeleri hariç tutulabilir ama diğer belediyelerde atamaların tanıtık vasıtasıyla gerçekleştirilmesi dolayısıyla, mühendisler özgürce görev yapamadıkları için denetim işi aksamaktadır. Denetim otoritesinin güçlendirilmesi için işe alımlarda liyakati esas alan bir sistem getirilmeli, mühendislere yetki ve sorumluluk mutlaka verilmelidir.

6) İnşaat yatırımlarında görev alacak bütün unsurlar; işveren, taşeron, mühendis, teknisyen, kalfa, usta ve işçiye kadar herkes yaptığı işin görev şuurunu benimsemelidir.

Burada inşaat mühendisleri üzerinde biraz durmak istiyorum. İnşaat mühendislerinin bilgi birikimi ve emeklerinin ürünü olan yapılarda yaşıyor ve çalışıyoruz. Ben de bir inşaat mühendisiyim. O hâlde inşaat mühendislerine yetki ve sorumluluk verilmeli ve iyi yetişmeleri sağlanmalıdır. Öncelikle eğitim altyapısının ve şartlarının geliştirilmesi gerekir.

Ülkemizde 150 bin civarında inşaat mühendisi var, toplamda 135 inşaat mühendisliği bölümü var, buralardan her yıl 10 bin inşaat mühendisi daha sayıya eklenmektedir. Toplam nüfusumuza göre her 550 kişiye 1 inşaat mühendisi düşerken dünyanın birçok ülkesinde ortalama 1.250 kişiye 1 inşaat mühendisi düşmektedir; çok büyük fark var arada.

Üniversitelerin birçoğunda yeterli öğretim üyesi bulunmadığından, kaliteli mühendislik eğitimi verilememektedir. Temel bilgi ve beceri yanında, stajlardaki eksikliklerle mezun olan inşaat mühendisleri, uygulamada yetersiz kalmakta ve çok sayıda inşaat mühendisi de maalesef işsiz dolaşmaktadır. Esasen, hatalar zinciri okula girişte yani Yükseköğretim Kurumları Sınavında başlamaktadır. Sınavlarda inşaat mühendisliği bölümüne girmek için ilk 300 bine girmek başarı sıralaması olarak kabul edilmiştir. Bu yıl üniversitelerin inşaat mühendisliği bölümlerindeki kontenjan sayısı 8.271’e düşürülmüş ama kontenjanlardan üçte 1’i boş kalmıştır. Artık demek ki çocuklarımız işsiz kalınca bu bölümleri tercih etmiyorlar ama buna rağmen YKS sonuçlarına göre başarı sırası 300 bininci olan bir öğrenci bir inşaat mühendisliği bölümüne girebilmiştir, Diyarbakır’daki üniversitenin inşaat mühendisliği bölümüne 300 bininci sıradan girmiştir.

Değerli arkadaşlar, bu konuda her biriniz bu üniversitelerde ders veren hocalarımızla görüştüğünde çok rahat bir şekilde görmüşlerdir -ben çok konuşuyorum, İstanbul’daki büroma çok sayıda arkadaşlarımız geliyor- en basit bir geometrik şeklin alanını bile hesaplamaktan âciz olan inşaat mühendisleri biliyoruz. Hocalar bunları anlatırken utanarak anlatıyorlar. Çünkü liselerden bomboş geliyorlar; 300 bininci

sıradan -bir evvelki sene sonuçları, ben Mecliste birkaç defa konuştum- matematikten sadece 2 soru yapıyor 40 sorudan, fizik eksiye düşüyor, kimya eksiye düşüyor ama inşaat mühendisliği bölümüne giriyor. Bu, kabul edilebilir bir durum değildir.

İnşaat mühendisliği için belirlenen en düşük 300 bininci başarı sıralaması acilen değiştirilmelidir. Matematik, fizik ve kimya sorularından en az yarısını doğru cevaplandırmış, ilk 50.000'inci sıradaki öğrencilerinden seçilerek ve de kontenjanların en az yarıya düşürülerek inşaat mühendisliği bölümlerine öğrenci alınması şarttır. Çok sayıda iyi yetişmemiş inşaat mühendisine değil, iyi yetişmiş, yeterli sayıda inşaat mühendisine ihtiyacımız vardır. Eğitim kadrosunun, programların ve staj imkânların sağlanması yanında teknik bütün konularda çözüm ortağı olarak İnşaat Mühendisleri Odasının muhatap alınmasının da gerekli olduğunu belirtmek istiyorum. Etkinliği ve sorumluluğu artan İnşaat Mühendisleri Odasının hizmet arzusuyla dolu yeni mezun bütün inşaat mühendislerine zaten var olan meslek içi eğitimlerini artırarak önemli bir ihtiyacı karşılayacağına inanıyorum. Aslında diğer bazı mühendislik dallarında durum farklı değildir; mimarlık, şehir plancıları ve jeoloji, jeofizik, harita kadastro mühendisleri bölümlerinde de geniş puanlı kontenjan ve eğitim şartları gerçekçi olarak düzeltilmelidir.

7) Şehirlerimizdeki yapıların çoğunluğunun ekonomik ömürlerini tükettiği burada birçok üye arkadaşımız tarafından ifade edildi. Eski yönetmeliklerle zemin etüdü yapılmamış, mühendis eli değmemiş, standartlara uymayan malzemelerle ve de kötü işçilikle yapılan binaların bazılarında seçim önceleri ilave edilen kaçak katlar da eklenince durumun vahameti daha iyi anlaşılmalıdır. İmar barışında beyan esasına göre kaçak yapıların tamamı kayıt altına alınmıştır. Bu bilgiler dönüşüm için bir kolaylık sağlayabilir. İstanbul başta olmak üzere deprem geçiren veya yakın tehdit altında bulunan yerleşim yerlerinde depreme dayanıklı olmayan bütün yapılar en zayıf halkadan başlamak suretiyle hemen dönüştürülmelidir.

8) Güçlendirmeler kalıcı olmamalıdır, acil durumlarda kısa süreli bir çözüm olarak düşünülmelidir. Silivri depreminde ağır hasar gören okul binalarının bir kısmı güçlendirme yapılmış binalardır. Burada İstanbul Valiliği sunum yaparken bunu ben dile getirmiştım, daha sonra, bilimsel esaslara göre yapıldığı için böyle bir şeye ihtiyaç görülmedi ama öncekilerde maalesef görüldüğünü ifade ettiler.

9) Malzeme konusunda standartlara uyulması için mutlaka bir denetleme ağı kurulmalıdır.

10) Jeoloji, jeofizik ve harita kadastro mühendisleri de çözüm ortağı olarak yapılaşmada görev almalıdır. Bütün doğal afetlerle mücadelede bu mühendisler mesleklerini icra etmek için görev beklemektedirler, sadece bana değil, zannediyorum her birinize bunlar uzun uzun mektuplar yazmışlardır, bilgiler göndermişlerdir ve isteklerini dile getirmişlerdir. Onlara büyük iş düştüğünü kabul etmeliyiz. Henüz tamamlanmamış zemin ve yer altı çalışmalarının kısa zamanda bitirilmesi ve imar planlarına işlenmesi çok önem arz etmektedir. Bununla birlikte bütün ülke için diğer doğal afetleri de kapsayacak şekilde risk haritaları kısa sürede hazırlanmalıdır.

11) Yine birçok üyenin ifade ettiği gibi, erken uyarı ve acil müdahale sisteminin tehdit altındaki bütün yerleşim yerlerinde kurulmasının tamamlanması gerekir.

12) Geçici toplanma ve barınma alanlarının yeterli büyüklükte olması ve o alanlarda sosyal ihtiyaçların karşılanabilmesi için mutlak aralıklarla denetlenmesi ve güncellenmesi sağlanmalıdır. Örnek olması için söylüyorum: İstanbul Kadıköy'deki 33 bin nüfuslu kendi mahalleimde sadece 2 dönümlük çocuk parkı toplanma yeri olarak görülmektedir, bu parkta deprem konteyneri hiçbir zaman görülmedi, zorunlu ihtiyaçları karşılayacak hiçbir hazırlık da yapılmadı. Burada konuşulanlara ben inanmıyorum. Toplanma yeri konusunda konuşulanlar gerçekleri yansıtmamaktadır. İstanbul'da ben birçok ilçeye, birçok muhtara bizzat kendim giderek, bazı belediye başkanlarını da ziyaret ederek bu konuyu sordum,

aldığım cevaplar bundan farklı değildir. Kâğıt üzerinde gösterilen toplanma alanları çoktur ama biraz evvel verdiğim örnekte olduğu gibi insanların oraya toplanması asla mümkün değildir, üst üste yığsanız bile sığmaz. Ne gerekli malzemeleri ihtiva eden konteyner var ne de sosyal ihtiyaçları karşılayacak herhangi bir hazırlık.

13) Kentsel dönüşümün çıkartılan kanunlara, verilen sözlere rağmen sağlanamadığı ve tehdidin daha da büyüdüğü açıktır. Diğer taraftan TOKİ, Emlak Konut, KİPTAŞ ve PORTAŞ gibi kuruluşlarla dönüşümün sağlanamadığı görülmüştür. Bu kuruluşlar önceki yıllarda maksatlarını aşarak özellikle büyükşehirlerde lüks konutlar üretip piyasaya sürerek, para kazanan kuruluşlara dönüşmüştü. Şimdi yani bu son dönemlerde konut üretimi sosyal bir konut üretme anlayışına dönmüştür ama bu hızla yeterli olmaktan çok uzaktır.

Burada TOKİ'ye ayrı bir yer ayırmak istiyorum: TOKİ, seçim kaybeden, aday listelerine giremeyen siyasetçiler için sus payı ve arpalık olarak kullanılmıştır. Birçok örneğine bizzat şahit oldum, burada detaylı örnekleri vermeye mecbur bırakılmayacağımı umuyorum. Anadolu'nun birçok yerleşim yerinde arsa sıkıntısı olduğundan TOKİ konutlarının, doğal afetlere maruz kalılabilecek yerlerde yapıldığını da söylemeliyim. Deprem gibi sel ve heyelanların çok uzun aralıklarla görülebileceği hesap edilmeden, iyi araştırılmadan, risk haritaları da olmadığından bu yapılaşma gerçekleşti. Artık bu duruma son verilerek güvenli yapılaşma alandan başlayarak mutlaka gerçekleştirilmelidir.

14) 23 Ekim 2011 yılında Van Erciş'te meydana gelen depremle ilgili bir olayı hatırlatıp bu olay üzerinden aksayan bazı yönleri ortaya koymak istiyorum.

Değerli arkadaşlar, bu konu son kırk yılın bir özeti de sayılabilir. 1979 yılında bir inşaat mühendisi Erciş'te 2 blok üzerinde, zemin, artı 2 kat olarak proje hazırladı; dükkân, artı ofis katları, 2 kat olarak. Bu inşaat mühendisi projeden sonra aynı zamanda fennî mesulü oldu yani teknik uygulama sorumlusu oldu. Bu bilgileri çizim yaparak, bizzat bana gelerek anlattığı için net olarak ifade etmek istiyorum çünkü sonucunda bir yere varacağız. 1979 yılı inşaat malzemelerinin temin edilmesinde zorluk yaşandığı bir dönem, hatırlayan arkadaşlar olacaktır, inşaatın sadece zemin katları yapıldı, üstleri yapılamadı. Proje sorumlusu bu arkadaş Erciş'ten ayrılarak başka bir şehre yerleşti. On bir yıl sonra, 1990 yılında ruhsat yenilenmeden, ofis katları konuta çevrilmek suretiyle, 2'şer kat yapıldı, inşaat tamamlandı. Konuta çevrilirken salon yapmak için bazı kolonlar ortadan kaldırıldı. On dört yıl sonra, 2004'te bu defa bir başka mühendis tarafından yeni bir proje yapıldı. 300 metre mesafedeki belediyeden ruhsatlar da alındı. A blokta 2 kat, B blokta 1 kat ilave edildi, o yanlış yapılan 2 katın üzerine yapıldı bunlar. Aradaki ruhsatsız, kaçak yapıldığı anlaşılan 2'şer kat ve kesilen kolonlar görmezden gelindi. Yedi yıl sonra, 2011'de 6,7 büyüklüğündeki depremde bu 2 blok yerle bir oldu. 2 kat daha ilave edilip 5 kata çıkan binada 10 kişi hayatını kaybetti. Sonrasında konu mahkemeye intikal etti. Bilirkişi inceleme yaptı, rapor hazırladı. Geçen ay mahkeme de kararını verdi. Bilirkişi raporunda çöküşün nasıl kaynaklandığı tespit edemedi. Mahkeme, ilk mühendis, son mühendis ve yapı sahiplerine sekiz yıl hapis ve bir buçuk yıl da meslekten men cezası verdi. Altıda 1 oranında indirim yapılarak cezalar altı yıl sekiz aya indirildi. Ceza paraya çevrildi, günlüğü 20 liradan 48.000 lira para cezası uygun görüldü. Bunun da 24 eşit taksitte ödenmesine karar verildi.

Şimdi, ilk proje sahibi olan inşaat mühendisi bu karara isyan ediyor, gerçekten isyan ediyor ama diyor ki: "Ben katilsem cezalandırılmalıyım. Değilsem de 10 kişinin hayatı bu kadar ucuz olmamalıydı. Benim projemi değiştirip kolonları ortadan kaldıran mühendis, 2'şer kaçak kata göz yuman belediye, sonra çizilen projeyi onaylayan mühendisler ve ruhsat veren belediye yetkilileri ve inceleme yapan bilirkişi heyeti bu karardan vicdan azabı duyuyorlar mı duymuyorlar mı? Bu kararın benzer olaylar için caydırıcı bir tarafı olabilir mi? Verdiğim örnekte olduğu gibi, yıllarca süren isabetsiz bilirkişi raporları

ve bu raporların bile okunmadığı, caydırıcı özelliği olmayan mahkeme kararlarını her birimiz pek çok defa görmüştüzdür. Öncelikle şunu söylüyorum: Bilirkişilik müessesesi böyle devam edemez, mutlaka düzeltilmelidir ve bilirkişi heyetini oluşturacak kişiler işi bilen kişilerden ve üstelik iyi ahlak sahibi olan kişilerden seçilmelidir. Deprem ve diğer doğal afetlerle ilgilenmek üzere ihtisas mahkemeleri en kısa zamanda kurulmalıdır. Çok önemli gördüğüm önerilerimden bir tanesi de budur.

15) Son önerim ise 12 Kasım Afet Eğitimi Hazırlık Günü'nün "Haftası" olarak değiştirilmesidir. Bir hafta boyunca bütün iletişim kanalları en verimli şekilde kullanılarak halk bilgilendirilmeli, yoğun bir eğitim ve tatbikat programı bu hafta içerisinde uygulanmalıdır.

Değerli üyeler, tedbir almak söz konusu olunca kaynak gerekeceği tabiidir. Ben düşündüklerimi söyleyeceğim. Hepsinin gerçekleşmesi mümkün olmayabilir ama bazıları bazı üyelerimizi kızdırabilir de ama ben gerçekleşme ihtimali ne olursa olsun kentsel dönüşüm için kaynak gerektiğini biliyorum ve onun için bu önerilerimi yapacağım.

1) İlk akla gelen fonlarda toplanan paralardır. Ne kadarı nerelere harcandı, kullanılabilecek bir kaynak kaldı mı? Bunları bilmek isteriz.

2) İsrafa son verilmelidir. Uçaklar, makam araçları özellikle de Külliye'den başlayarak her türlü gösteriş sona ermelidir. "Niye oradan başlayarak?" diyorum çünkü halk arasında bilinen orada çok şatafatlı bir hayat var zannediliyor, ben bilmiyorum detayını ama basına yansıyan bilgilerden makam araçları çok, uçaklar çok, kurulan sofralar çok lüks, sabahlara kadar milyonlarca liralık elektrik parası ödeniyor. Dolayısıyla oradan başlamak suretiyle ihtiyaç fazlası olan araçlar, uçaklar satılmalı, bunlar kaynak oluşumuna katılmalıdır. Bu aşırı tüketim alışkanlığından vazgeçilmelidir. Buradan önemli bir kaynak sağlanabileceğini düşünüyorum.

3) Kamu yatırımlarında haksız kazançlara fırsat verilmeden, gerçek bedeller üzerinden ihalelerin gerçekleştirilmesiyle ciddi kaynaklar oluşacaktır. Bunun için Kamu İhale Kanunu, öyle on sekiz senede defalarca değiştirilmek yerine uluslararası standartlara uygun olarak yarışmacı ve şeffaf olarak kalıcı hâle getirilmelidir.

4) Doğal gaz ve bunun gibi bazı dış alımlarda yüksek fiyatların normale çekilmesiyle yapılacaktaki tasarruf da bir kaynak oluşturulabilir. Avrupa ülkelerinin 2 katından fazla fiyatlarla doğal gaz alındığı söylentileri gerçek değilse, fiyatlar açık olmalıdır. Burada devlet sırrı söz konusu olmamalıdır.

5) Garanti ödemeleri olan köprü, tünel, otoyol, havalimanı ve hastaneler gerçek değerleri üzerine makul müteahhitlik kârı eklenmek suretiyle geri alınmalıdır. Bu haksız ödemelerin bütçede en önemli gider kalemlerinden birisi olduğunu göz önüne alırsak, ileriye doğru ne kadar büyük bir kaynağın oluşacağını hesaplayabiliriz.

6) Faiz ödemeleri azaltılmalıdır. Devlet çarkını döndürmek için sürekli borçlanarak daha fazla faiz ödemek yerine, tüketim ekonomisi modelinden vazgeçilerek, üretim ekonomisi modeline dönülmelidir.

7) Kanal İstanbul için kaynak bulunabiliyorsa, kanal yerine depreme öncelik verilmelidir. İstanbul'un deprem sorunu kökünden çözülmeden Kanal İstanbul'dan söz edilmemelidir.

8) Yurt dışına götürülen paraların çok büyük miktarlara ulaştığı iddia edilmektedir. Zaman zaman çıkartılan ve her defasında son denilen kanunlara rağmen, kaçırılan paraların çok azı geri gelmektedir. Buna bir çözüm bulunmalıdır.

Değerli üyeler, hazırlayacağımız raporun, güven verici ve doğru işlerin yapılacağına olan inancı artıran bir rapor olmasını istiyorsak, mutlaka öncekilerden farklı bir tarafının da olması gerekir. Bence en önemli fark, anlaşılır ve uygulanabilir olması yanında, yaptırım gücünün olması ve yaptırım yollarını da ortaya koymuş olması gerekir.

Sonuç olarak şunu söylemeliyiz: Sağlam olan yapılar kalacak, sağlam olmayanların tamamı yıkılıp yeniden yapılacak, bundan sonrakilere tamamı da güvenli şekilde yapılacaktır.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN RECEP UNCÜOĞLU – Teşekkür ediyoruz değerli milletvekilimize.

Şimdi yaklaşık dört ay aşkın bir zamandır bütün milletvekillerimizle hepimizin konsantre olduğu, birbirinden farklı her çeşit görüşü, her çeşit yaklaşımı burada gerek hocalara sorarak gerekse de kurum yöneticilerine sorarak hepimizin de gerçekten önemli kazanımlar elde ettiği bir Komisyon çalışması süreci yürüttük ve son İzmir depremiyle alakalı 6-7 Mart tarihlerinde yerinde yaptığımız -ki İzmir Milletvekili Necip Nasır'a, aynı şekilde İzmir Milletvekillerimiz Kamil Okyay Sındır'a ve Sevdâ Erdan Kılıç'a da ev sahipliklerinden dolayı hem Komisyon üyesi milletvekillerimiz olup hem de çalışmalarda bizi bilgilendirdikleri ve bütün programın akışında sağladıkları katkılar hususunda hassaten teşekkür ediyorum- çok güzel bir inceleme ve çalışma ziyareti oldu. Bu ziyaret ışığında gerek konteyner kentteki vatandaşlarımızın gerekse proje alanlarını gezerken vatandaşlarımızın dile getirdiği hususlar da çok önemliydi. O hususlardan bizler de özellikle orta hasarlı yapıların güçlendirilme noktasındaki sıkıntılar varsa onların aşılmasına yönelik öneriler geliştirdik. O önerileri de inşallah hep birlikte değerlendireceğiz, tartışacağız.

Tabii ki burada öne çıkmış birçok öneri var. Değerli Milletvekilimiz Hayrettin Nuhoglu'nun da altını çizdiği hususların birçoğu -hemen hemen hepsi diyebilirim- Komisyon raporumuzun taslak önerileri arasında yer alıyor. Mesleki yetkinlik, uzman mühendislik, mesleki yeterlik belgesi alınması hususunda; her alanda eğitimin, farkındalığın artırılması hususunda; tatbikatların artık site yönetimlerine kadar, vatandaşlara farkındalık oluşturacak kadar yaygınlaşması hususunda; özellikle deprem sonrasında da depremin hem bölgesel hem genel etkileri, her alandaki etkileriyle baş etme noktasında, Türkiye Afet İyileştirme Planı'nın bir an önce tamamlanması hususunda da önerilerimiz, yaklaşımlarımız var.

Özellikle de büyükşehirlerimiz üzerindeki konut baskısını azaltmak, kentsel dönüşümle birlikte meydana çıkacak talebi bununla dengelemek ve bununla birlikte de Türkiye'deki bu şehirlerimiz arasındaki stratejiyi yeniden belirlemek, kırsal alanların cazibesini artırma hususunda da Türkiye Mekânsal Strateji Planı'nın da bir an önce tamamlanmasına yönelik önerilerimiz var. Bu önerilerimiz sadece bir cümleyle geçmiyor, içeriğindeki hususları da izah ettiğimiz temel yaklaşımlarla ortaya koyduğumuz öneriler olacak. Bunları da inşallah önümüzdeki hafta gerçekleştireceğimiz çarşamba ve perşembe günkü toplantılarda ve diğer milletvekillerimizin de bu öneriler ışığında hazırlıklarını tamamladığında hep birlikte daha da detaylandırırız, daha da açarak birlikte müzakere imkânı buluruz.

Tekrar söz isteyen milletvekilimiz yok.

Değerli İzmir Milletvekilimiz, Komisyon üyemiz Necip Nasır'ın bir sunumu var. Bu sunumla ilgili sözü ona bırakacağım. Hem kentsel dönüşümüne genel bakış ve ona ilişkin önerileri değerli vekilimiz paylaşacak.

Ben sözü vekilime bırakıyorum, buyurun sayın vekilim.

IV.- SUNUMLAR

1.- İzmir Milletvekili Necip Nasır 'ın, kentsel dönüşüme genel bakış ve öneriler hakkında sunumu
NECİP NASIR (İzmir) – Sayın Başkanım, teşekkür ediyorum.

Sayın Başkanım, değerli milletvekilleri; öncelikle Miraç Kandil'i nizi tebrik ediyor, Komisyonumuzdan çıkacak sonuçların ülkemize ve milletimize hayırlara vesile olmasını temenni ediyorum.

Değerli Komisyon üyeleri, ülkemizde nüfusumuzun yüzde 71'i, topraklarımızın yüzde 66'sı deprem riski altındadır. Türkiye'de yaklaşık 15.000 kilometresi ana aks üzerinde olmak üzere, toplam 24.500 kilometre uzunluğunda canlı fay hatları bulunmaktadır.

Son yüz yılda yaşanan depremlerde 100 bin can kaybı, 100 milyar doların üzerinde ekonomik kayıp yaşanmıştır.

Ülkemizdeki toplam yapı sayısının 20 milyon dolayında olduğu, 6 ila 7 milyon civarında yapının en kısa zamanda dönüştürülmesi gerektiği tahmin edilmektedir.

Değerli Komisyon üyeleri, nüfus yoğunluğunun ve konut stokunun büyük çoğunluğunun kent merkezlerinde olduğu ülkemizde acıların yaşanmaması için kentlerde deprem riski altındaki alanların dönüşümü, sel ve heyelan riski altındaki alanların dönüşümü, tarihi kent merkezleri ve meydanların dönüşümü, sanayi alanlarının taşınması ve dönüşümü çok hızlı bir şekilde sağlanmalıdır ve elzemdir. Ancak ben burada farklı bir bakış açısıyla sosyal bir proje olan kentsel dönüşümü iyi anlamının gerektiğini düşünerek sizlere global bir bakışı arz edeceğim, bir de Türkiye'deki kentsel dönüşümden söz ederek, daha sonra, 3'üncü bölümde de önerilerimi sizlerle paylaşacağım.

Değerli Komisyon üyeleri, en geniş tanımla kırsal alan dışındaki yerleşim birimleri olarak kentler, dinamik bir organizmaya benzetilebilir. Ekonomik, sosyal, kültürel, teknolojik ve fiziksel açılardan yaşanan değişimler kentlerin mekânsal düzenlemelerini de benzer şekilde dönüştürmekte ve farklılaştırmaktadır. Özellikle Sanayi Devrimi'nden sonra, en az 1 milyon nüfuslu kentlerin sayısı hızla artmış ve 1800 yılında dünya nüfusunun yüzde 3'ü kentsel alanlarda yaşarken bu rakam, Birleşmiş Milletler Ekonomik ve Sosyal İşler birimi tarafından yayınlanan Dünya Kentleşme Beklentileri 2014 Raporu'nda dünya nüfusunun yüzde 54'ünün kentlerde yaşadığı belirtilerek bu oranın 2050 yılında yüzde 66'ya çıkmasının beklendiği kaydedilmiştir. Türkiye'de 2018 yılında yüzde 92,3 olan il ve ilçe merkezlerinde yaşayanların oranı, 2019 yılında yüzde 92,8 olmuştur. Diğer yandan, belde ve köylerde yaşayanların oranı yüzde 7,7'den yüzde 7,2'ye düşmüştür.

Dünya ülkelerinde son iki yüz yılda ortaya çıkan demografik değişim sonucunda, kırsal bölge nüfusunun azalarak kentte yaşayan nüfusun hızla artması, mekânsal organizasyonlarda ve yaşam biçimlerinde radikal yapısal değişiklikler yaratmıştır. Kimi zaman mekânın ekonomik, toplumsal, çevresel kalitesini arttıran bu dönüşümler, kimi zaman da tam tersine çökme ve bozulmalara yol açmaktadırlar.

Kentsel dönüşüm, kentsel çöküntü alanlarında yoğunlaşan sorunları eş güdümlü bir biçimde çözmek için ortaya konulan yeni yol ve yöntemler olarak tanımlanmakta ve bir kentsel alanın toplumsal, fiziksel, ekonomik ve çevresel koşullarının sürekli iyileştirilmesini sağlamaya yönelik bir dizi politika, eylem ve kurumsal yapıların tasarlanması olarak kabul edilmektedir.

Avrupa Birliği Komisyonunun kentleşmeye ilişkin raporunda ifade edildiği gibi, günümüzde ekonomik refah yaratmada birincil kaynak şehirlerdir ve şehirler aynı zamanda sosyal ve kültürel gelişim merkezi olmaya da devam etmektedirler. Ancak ekonomik düzenlemelerdeki hızlı değişim, işsizlik, çevre koşulları ve trafik sıkışıklığı gibi sorunların yanında, yoksulluk, kötü konutlar, suç ve

uyuşturucu bağımlılığıyla ilgili sorunlar da yine şehirlerde giderek artmaktadır. Avrupa Birliği politika yapıcıları bu sorunlarla baş etmek için ekonomik refah ve sürdürülebilir kalkınmanın kaynağı ve sosyal, kültürel entegrasyonunun gerçekleşme yeri olarak Avrupada kentlerin rolünün demokrasi esasına bağlı kalınarak güçlendirilmesi ya da yeniden canlandırılması gereğini kabul etmektedirler.

Son elli yılda kentsel yenileme, koruma, sağlıklaştırma ve canlandırma gibi çeşitli biçimde tanımlanan “kentsel dönüşüm” kavramı, günümüzde daha kapsamlı ve çok boyutlu bir yaklaşımla ele alınmaktadır. Buna göre kentsel alanların fiziksel, sosyal ve ekonomik dönüşümünün gerçekleştiği tüm süreçler “kentsel dönüşüm” olgusu olarak tanımlanmaktadır. Politik ve yasal araçlarla dönüşen kentsel alanlar yanında, kendiliğinden dönüşen veya dışsal etmenlerle dönüştürülen ve toplumsal dönüşümleri tetikleyen süreçler de “kentsel dönüşüm” olgusu kapsamında kabul edilmektedir. Bu tanım, kentsel alanların gecekondulu gelişimiyle dönüştürülmesi, kentsel saçaklanma bölgelerinin toplu konut alanı olarak geliştirilmesi, çöküntü bölgelerinin yeniden yapılandırılması veya tarihî kent merkezlerinin korunması ve canlandırılması gibi gerek fiziksel gerek toplumsal boyutları birlikte içeren dönüşüm biçimlerini kapsamaktadır.

20'nci yüzyılın kentsel gelişme dinamikleri incelendiğinde, köyden kente göç ve gecekondulaşmanın doğru orantılı şekilde arttığı görülmektedir. Hükümetlerin çoğu buna hazırlıksız olduğundan, yeni oluşan semtlerde altyapı, elektrik, okul, hastane yetersizliği gibi birçok sorun baş göstermektedir. Bu gecekondulu mahalleleri yerel yönetim sınırlarının kıyısında olduğundan ne şehir içinde ne de dışında kabul edilmektedirler. Bu bölgeler zaman içinde ortaya çıkan fiziksel çöküntünün yanı sıra, yozlaşma ve sosyal uyumsuzluk sonucunda genelde polisin veya devlet hizmetlerinin uğramadığı vahşi bölgelere -gettolara- dönüşmektedirler.

Kentsel dönüşüm, temelinde kentsel yoksunluğu barındıran bir kavramdır. Kentsel yoksunluğun bileşimini oluşturan faktörler eski konut dokusu, konfor koşullarının noksanlığı, onarım ve mevcudu sürdürme durumu, genel görünümünün sefilliği, çok kullanıcılık ve yüksek oranda kiracılık durumlarıyla ifade edilebilir. Çöp dolu sokaklar, kirlilik, sanayi ve konut karışımı yerleşim dokusu, işlevsiz hâle gelmeye başlamış, az işleyen okullar ve sosyal konutlar da fiziksel çevrenin karakteristikleri arasında sayılabilmektedir. Bu yoksunluk türünü fiziksel yoksunluk olarak ifade etmek mümkündür.

İkinci faktör ise ekonomik yoksunluktur. Ekonomik yoksunluk, alanda yaşayanların düşük ekonomik standartlara sahip olması, bu alt standardın bir sonucu olarak yaşam kalite ve biçimlerinin ve toplumsal davranışların da düşük standartlarda gerçekleşmesini içinde barındırmaktadır. Bu hayli düşük fiziksel ve ekonomik koşulların var olmasıyla kendini gösteren kentsel yoksunluğun nedenleri arasında, kısaca “sosyal keyifsizlik” terimiyle açıklanabilecek olan problemlili aileler, antisosyal davranışlar, Vandalizm, çocukların suç işlemesi, alkolizm, kriminal faaliyetler gibi unsurlar ile hizmet birimlerinin ve donatıların noksanlığı ve standartlarının yetersizliği gibi faktörler sayılabilir.

Kentsel yoksunluğun nedenleri arasında sıralanan bu sebepler, kentsel çöküntülerin de temel nedenlerini oluşturmaktadır. Kentsel çöküntülerle başa çıkmanın yolu ise kentsel dönüşümden geçmektedir.

Kentsel dönüşüm projelerinin, sağlıksız çevre ve barınma koşulları içinde kentsel araziye dönüşmüş bölgelerde yaşayanlar için daha yaşanabilir bir kentsel çevreye dönüştürmesi, göreceli iyileştirilmenin sonucunda gerginlik ve çatışmaları ve suç davranışlarını en aza indirgeyerek kentsel şiddeti azaltması beklenmektedir. Oysa pek çok uygulama göstermektedir ki kentsel dönüşüm projesi çerçevesinde gecekondulu alanlarında yaşayanların genelde kentin uzak bölgelerinde, yeni inşa edilmiş olan toplu konut alanlarına yerleştirilmesi sonucu yeni bir yoksulluk ve yoksunluk bölgesi ortaya çıkmaktadır. Bu süreçte kentin zengin ve yoksul mekânları giderek ayrırmakta, ilişkiler kopmakta

ve kutuplaşma belirginleşmektedir. Kentsel yeniden yapılanma çerçevesinde yürütülen çalışmalarda dönüşüm adına müdahale edilen alanlarda yaşayanlar bir kitle olarak yaşadıkları bölgeyle ilgili kararların alınması konusunda etkili olamadıkları gibi, başkaları tarafından alınmış kararlara uymak zorunda kalmaktadırlar. Kendilerine sunulan yenileme projesi üzerinde pazarlık edebilecek, ekonomik yükümlülük altına girebilecek, örgütlenecek donanım da sahip değillerdir.

Tüm bu sebeplerden hareketle kentsel dönüşümü, sosyal ve ekonomik programlara dayalı bir stratejik yaklaşımla kent dokusunun, altyapısının sosyoekonomik ve fiziksel şartlarına uygun olarak yenilenmesi, değiştirilmesi, geliştirilmesi gerektiği şeklinde anlamak gerekir.

Değerli Komisyon üyeleri, Türkiye’de kentler aşırı nüfus yığılmaları, afet tehlike ve riskleri, yanlış yer seçimi kararları gibi çeşitli nedenlerden kaynaklanan sorunlarla karşı karşıyadır. Bu sorunların her biri, ülkemiz için kentsel dönüşüm, yenileme ihtiyacını doğuran faktörlerdir. Olağan dışı kent yenileme nedenlerini ise depremler başta olmak üzere, afetler ve afet riskleri oluşturmaktadır. Türkiye’de “kentleşme ve planlama” “kent yenileme” kavramı 1970’li yıllarda ele alınmaya başlanmış, planlamada bir uygulama aracı olarak kullanılmaya başlanması ise 1980’li yıllarda ancak mümkün olmuştur. 1980 sonrasında kentler çevrelerine eklenen yeni oluşumlarla -gecekondu alanları, sanayi bölgeleri, devlet kurumları, üniversite kampüsleri ve bunun gibi- büyümeye devam etmiş, özellikle göç ve yasa dışı yapılanma nedeniyle kentsel dönüşüm ihtiyacı giderek daha belirgin hâle gelmiştir.

Değerli Komisyon üyeleri, bu cümleyi okurken, buraya gelmeden önce de tekrar ettiğimde, Gökan Bey aklıma geldi. İzmir Bayraklı, Çiçek Mahallesi’nde, tepede dururken o konut yığınlarına baktığında bana dönüp “Burada fabrika mı vardı?” diye sormuştu Gökan Bey. Ben ilk önce algılayamadım, sonra vatandaşın birisi orada Sümerbankın, diğer tekstil fabrikalarının olduğunu söyleyince aklıma bu geldi; onu da paylaşmış olayım. Bu, onu ifade ediyor.

Ülkemizde göç, en küçük yerleşim biriminden doğrudan büyük kentlere yerleşmek şeklinde gerçekleşmektedir. Göçün beraberinde getirdiği konut sorunu, ekonomik sorunlar, sosyokültürel sorunlar, sosyal gerilimler ve çatışmalar sonucunda kentsel çöküntüler ülkemizde ortaya çıkmıştır. Başta kent merkezleri olmak üzere, kentlerin bütünü bu denetimsiz göçün fiziki mekân üzerindeki yansımalarına maruz kalmaktadır. 1927 yılında nüfusun yüzde 24’ü kentlerde yaşarken 2000 yılı nüfus sayımlarına göre bu oran yaklaşık yüzde 65’e ulaşmıştır. Barınma gereksiniminin kısa dönemde çözümlenmesi amacıyla ortaya çıkan sağlıksız ve yasa dışı konutlar, altyapı sorunları, tahrip edilen kültür mirası, düşük fiziksel standartlar, sağlık ve beslenme koşullarındaki yetersizlikler bir araya gelerek kentsel yoksunluğun ve dönüşüm ihtiyacının temellerini oluşturmaktadır. Ardı ardına çıkarılan imar afları, sorunu daha da kötüye götürmüş, özellikle yoğun göç alan büyük kentlerimizde en üst düzeylere ulaşan plansızlık, plan istismarları -ki özellikle yerel yönetimler tarafından- sağlıksız kent dokularının hızla artmasına neden olmuştur.

1985 yılında çıkan 3194 sayılı İmar Kanunu ve sürekli çıkan yönetmeliklerle yapılan değişiklikler, kanunun yetersizliği, depremlerle yaşanan acılar, deprem kuşağında olan ülkemizde dönüşümle ilgili bir kanunu gerektirmekteydi. 2005 yılında 5393 sayılı Yasa’nın 73’üncü maddesiyle belediyeler bu konuda yetkilendirilmiş de yüzde yüz mutabakatın gerektiği, finansal desteğin olmadığı bu yasal düzenlemeyle önemli bir sosyal proje olan kentsel dönüşümün istenilen hızda uygulanması mümkün olmamıştır. Depremlerin yarattığı talepten dolayı siyasi risk almak istemeyen yerel yönetimler bu yasal düzenlemeyle günü kurtarmaya çalışmışlardır.

2012 yılında, afet riski altındaki alanlar ile bu alanlar dışındaki riskli yapıların bulunduğu arsa ve arazilerde fen ve sanat norm ve standartlarına uygun, sağlıklı ve güvenli yaşama çevrelerini teşkil etmek üzere iyileştirme, tasfiye ve yenilemelere dair usul ve esasları belirlemek üzere 6306 sayılı Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun çıkarılmıştır.

Değerli Komisyon üyeleri, kentsel dönüşüm, ilçeye, ile, bölgeye, hatta mahalleye göre de değişiklik gösteren sosyal bir projedir. Her ölçekte her alana bire bir uygulanacak bir kanunun çıkması mümkün değildir.

6306'yla amaçlanan temel noktanın göz ardı edilmemesi önemlidir. Bu önemli nokta, deprem sonrası yaşanan trajedilerin tekrar yaşanmaması, Türkiye'nin bir daha deprem acılarıyla sarsılmamasıdır.

Bu yasayla -en önemlisi de bana göre bu- sekonder kazanç olarak, kimliksizleşen kentlerin restorasyonunun sağlanması ve yeniden kimlik kazanması fırsatı da ayrıca değerlendirilmelidir.

Ülkemizde yerleşim alanlarının önemli bir bölümünün doğal afet riski altında olduğu şehirlerimizin deprem gerçeğiyle karşı karşıya olduğu ve bir an önce gerekli tedbirlerin alınması gerektiği ortadadır.

Son olarak İzmir'de yaşadığımız acı tecrübe, bir kez daha şehirlerimizin yapı stokunun bir an önce depreme dayanıklı bir şekilde yenilenmesi gerçeğini gün yüzüne çıkarmıştır.

Afet risklerine hazırlık kapsamında kentsel dönüşümü gerçekleştirmek amacıyla riskli binaların yıkılıp yeniden yapılmasının teşvik edilmesi, imar planlama çalışmalarının da bu kapsamda uygulanabilir şekilde planlama kriterleri esas alınarak düzenleyici işlem tesis etmesi gerekmektedir.

Ülkemizde yapı stokunun dönüşümü, bütün aktörlerin... Değerli Komisyon üyeleri, kentsel dönüşümde üç tane aktör vardır; biri, merkezî yönetim, hükümet; diğeri, yerel yönetimler; üçüncüsü ise özel sektörün dinamikleridir. Bu üç aktörün birlikte hareketiyle ancak kentsel dönüşüm arzulanan hızda sonuca ulaşır.

Çok değerli Komisyon üyeleri, kentsel dönüşümü global bir bakış ve ülkemizdeki kentsel dönüşümü sızlere arz ettikten sonra, şimdi kısaca önerilerimi sizlerle paylaşmak istiyorum.

Öncelikle, kentlerimizde güncel deprem master planı, kent jeolojisi çalışmaları, mikro bölgeleme çalışmaları, yer bilgi sistemi, tsunami tehlikesi çalışması, deprem hasar analizleri, afet risk gösterge sistemi çalışması, erken uyarı ve acil müdahale sistemi, heyelan tehlikesi çalışması, geçici toplanma ve barınma alanı ihtiyaç analizleri ve kentsel dönüşüm stratejik plan çalışmalarının en kısa zamanda olmayan illerde tamamlanmasıyla ilgili denetleyici ve düzenleyici önlemler alınmalıdır.

10 Temmuz 2020'de Mecliste yaptığım konuşmada İstanbul'da yaptığım tespitlerde bu ifade ettiğim çalışmaların hazırlandığını ama İzmir'de olmadığını ifade etmiştim ve bununla ilgili eksikliklerimiz olduğunu belirtmiştim. Maalesef, dört ay sonra İzmir'de o depremi yaşadık. Bu konuda burada yapılan, aldığımız sunumlarda sevindirici olan, olmadığını düşündüğüm çoğu çalışmanın olduğunu fark ettim ama ülke genelindeki bütün illerimizde AFAD koordinasyonunda, ilgili birimlerin burada yaptıkları sonuçlarla, bir mekanizmanın, bir kurumun çok denetleyici bir unsur olmasıyla bu eksikliğin tamamlanması gerektiğine inanıyorum. Çünkü yapılacak -birazdan, ileride söz edeceğim- planlama kriterlerinde bu, kentsel master planının yapılması, jeoloji çalışmaları, mikro bölgeleme çalışmaları bu işin ana temelinin oluşturuyor. Yani nereden fayımız geçiyor, nerede çöküntü alanları var, bunların tespiti için bunun çok önemli olduğunu düşünüyorum ve ilgili kurumun bu eksiklikleri gidererek çok hızlı zamanda bu koordinasyonla o eksikliğin tamamlanması gerektiğini ifade ediyorum.

İkincisi, 6306 sayılı Yasa ile 593 sayılı Belediye Yasası'nın 73'üncü maddesinin birleştirilip eksikleri sahada tespit edilen kentsel dönüşümle ilgili yeni bir yasanın oluşmasının sağlanması lazım. 593 sayılı Yasadan biraz önce söz ettik. Biz İzmir'de hep bunun örneklerini gördük. Bugüne kadar İzmir'de, benim temmuz ayında yaptığım tespitlerde, yayınlandığı tarihten 10 Temmuz 2020'ye kadar 455 konut yapılabiliyordu ve bu geçtiğimiz dört ay içerisinde teslim edilenlerle İzmir'de ancak bine yakın konut dönüştürülebiliyordu.

GÖKAN ZEYBEK (İstanbul) – 5393, 593 değil.

NECİP NASIR (İzmir) – Pardon, yanlış yazılmış oraya; doğru, 5393 sayılı Yasa.

Şimdi, değerli Komisyon üyeleri, mal canın yongasıdır, hepimiz sahadayız, burada, yüzde 100 muvafakatle dönüşüm çok meşakkatli, uzun zaman alan bir iştir ve onun için, o yasayla bir yol alınamayacağı da ortadadır. İki başlılığın ortadan kaldırılmasını ki mesela, bizim İzmir Büyükşehir Belediyesi de bu 5393'ü uygulamasına karşın onlar dahi bu yasanın birleştirilmesi yönünde bizle yaptıkları görüşmede talepte bulunmuşlardır.

Değerli Komisyon üyeleri, illerin bölgesiyle bütüncül master planlarının yapılması için kanuni düzenlemeler yapılmalı ve bu çalışmalarla ilgili iki-üç yıl gibi süreler bırakılmalı, süre sonunda alt-üst ölçekli planlarıyla uyumlu master planı çalışması yapmayan iller için plan yapma yetkisi Bakanlığa resen verilmelidir.

Değerli Komisyon üyeleri, biz bunu sahada çok yaşadık. Bizim kendi ilimizde dahi hâlâ 5.000'lik planları olmayan merkez ilçelerimiz var. Alt ölçekli planları ile üst ölçekli planları uyumlu olmadığı için kanun önünde kaçak durumda olan ruhsatlı yapıların olması ki ülke genelinde bir kere, bunu ikrar da etmemiz gerekiyor, bugüne kadar bütün planlama kriterleri net, Anayasa şeklinde yapılmadığı için yerel yönetimler tarafından farklı bir şekilde, süreçte yönetilmiş, hepsi burayı bir gelir kaynağı olarak değerlendirerek plan istismarlarına da sebep olmuşlardır. Gelişmiş ülkelerde şehrin anayasası vardır, o anayasası da planıdır, siz bir tane evin kapısını bile değiştiremezsiniz, onunla ilgili büyük yaptırımları vardır. Bunun için, bir şehrin anayasasının sağlanması lazım ve kanunda plan yapmayla ilgili zorlama olmasına rağmen yaptırımı yoktur. Yerel yönetim yapmıyorsa Bakanlığın bunu resen yapma yetkisi olması gerektiğini ifade etmek istiyorum. Kentsel çöküntü alanlarının bol olduğu metropollerde bu bir zorunluluktur; aksi takdirde, bir noktaya geldiğinde, merkezi yönetimin müdahil olması mümkün olmamaktadır.

Dördüncü önerim, kentlerimiz yapılaştığı dönemde yürürlükte olan imar planına ve imar mevzuatına uygun bir şekilde ruhsat alarak yapılaşmış, kentlerimizin merkezleri genelde çok katlı yapı stokuna sahiptir. Dönüşüm öncelikle nüfus yoğunluğunun olduğu kent merkezlerinde yapılmalıdır. Kent merkezinde bulunan yapıların büyük bölümü son deprem yönetmeliğine uygun olmayan, zemin yapısı, fay hatları göz önünde bulundurulmadan inşa edilmiş, tasarım hataları olan, uygulama ve malzeme standartları açısından deprem riskine karşı dayanıksız yapılardan oluşmaktadır. Güncel imar mevzuatı nedeniyle, 1985 yılında çıkan 3194 Sayılı İmar Kanunu'nda bugüne kadar yapılan değişiklikler nedeniyle, bu binaların yıkılması hâlinde, inşaat alanlarının azalmasından dolayı yani emsalin azalmasından dolayı dönüşüm gerçekleşmemektedir. Afet risklerine hazırlık kapsamında, kentsel dönüşümü gerçekleştirmek amacıyla, 6306 sayılı Kanun'a göre "riskli yapı" olarak tespit edilmiş olan, 3194 sayılı İmar Kanunu ve ilgili yönetmeliklere uygun olarak ruhsat ve/veya yapı kullanma izin belgesi almış olan yapıların dönüştürülmesi öncelikli olarak sağlanmalıdır. 6306 sayılı Kanun, ilçe belediye başkanlarına ilçelerini, tarihi dokusuyla, sosyal yapısıyla ve kent kimliğini ortaya çıkaracak şekilde, bölgesiyle bütüncül planlar hazırlayarak çok hızlı şekilde dönüşümü başlatabilecek fırsatları

sunmaktadır. İlgili belediyelerin dönüşüm yapılacak yapılar için yürürlükteki imar planı kullanım kararlarına uyulması kaydıyla, uygulamaya esas ve özel hükümler çerçevesinde mevcut yapının inşaat alanını koruyan, uygulama planları yapabileceği kanuni düzenlemeler getirilmelidir.

Değerli Komisyon üyeleri, söz konusu ifade ettiğim maddedeki konuyla ilgili, İzmir Büyükşehir Belediyesi Meclisince bütün partilerin ittifakıyla oluşturulan bir düzenleme oldu. O düzenleme göz önünde bulundurularak, kanuni dayanaklarında eksiklikler varsa onların giderilerek onun uygulanması yönünde değerlendirmenin yapılmasının uygun olduğunu düşünüyorum ve burada aslında ona atıfta bulunmuş oldum.

Diğer bir önerim, ada bazında düzenlemeler teşvik edilmeli, ada bazlı dönüşümde üçte 2 muvafakatle dönüşüm sağlanmalıdır.

Değerli Komisyon üyeleri, 6306 sayılı Yasa aslında ada bazında dönüşüme müsaade ediyor fakat orada bir sorun oluyor. Şimdi, en başta bir şeyi ifade etmiştim, demiştim ki: Bütün dinamiklerin hareket etmesi hâlinde biz dönüşümü sağlayabiliyoruz. Özel sektörün dinamikleri gidip ada bazlı bir anlaşma yaptığında, diyelim ki, 100 tane hane varsa 99'uyla anlaşta 1 tanesiyle anlaşmadığı takdirde o dönüşümün sağlanması mümkün olmuyor. Aslında, 6306 sayılı Yasa yerel yönetimlere yetkilerini vermiş. Yerel yönetimlerin hepsi de çöküntü alanlarını ve dönüşecek yerleri biliyorlar ama hiçbir siyasi iradenin gidip de halkın oturduğu o noktada, imar adasında direkt olarak dönüşüm alanı ilan edip kent merkezlerindeki alanlarda dönüşüm talebinde bulunmasını sağlayabileceğini düşünüyorum.

Bu anlamda, burada, kanuni düzenleme yaparak hem sektörün dinamiklerini hem de yerel yönetimleri güçlendirecek, dönüşüme kolaylık sağlayacak -diğer şekilde olduğu gibi- üçte 2 muvafakati de düşünmemizin uygun olduğunu düşünüyorum.

Altıncısı, yerel yönetimler tarafından kentsel dönüşüm alanı ilan edilen alanlarda, ada bazında, özel sektörün de rol alması sağlanmalıdır.

Dönüşümün teşvik edilmesi için yeni bir finansman modeli oluşturulmalı, hak sahiplerine cazip kredi temin edilmesi ile Bakanlığa kaynak sağlanmasında yeni finansal enstrümanlar oluşturulmalıdır. Bu, zaten burada hep konuşuldu ama benim, kendim sahada, kamuoyunda İzmir’le ilgili yaptığım kısa bir önerimi de burada sizlerle paylaşacağım. Orada vatandaşla “Ben sana sıfır faizli, iki yıl ödemesiz, on beş yıl vadeli 200-250 bin lira kredi veriyorum, on sekiz ay da kira veriyorum.” deyin, bizim İzmir’in yarısı kendisini dönüştürür, ben ona inanıyorum, sahada aldığım izlenim bu.

GÖKAN ZEYBEK (İstanbul) – Sahada uygulama öyle değil ama.

NECİP NASIR (İzmir) – Öyle değil, ben talep ediyorum.

GÖKAN ZEYBEK (İstanbul) – Ha, tamam o zaman.

NECİP NASIR (İzmir) – Dönüşümde hiçbir şekilde geriye ödeyemeyecek hak sahiplerine ömür boyu kullanma hakkı, intifa hakkı sağlanmalıdır. Bu konuşulmuştu, bu çok önemli. Özellikle yaşlı popülasyonun yoğun olduğu yerlerde ekonomik koşulları uygun olmayan vatandaşlarımızın, dönüşümde imkânlarının olmaması nedeniyle mağdur olmamaları için böyle bir -intifa hakkıyla- kullanım hakkı sağlanabilir. Detaylarına girmeyeceğim, o noktada zannediyorum Sayın Başkanımızda konuyla ilgili detaylar var.

Yine, değerli Komisyon üyeleri, dönüşüm yapılacak binalarda muafiyetler genişletilmelidir, 6306’da var olan harçların sağladığı avantajların yanında, ben şuna inanıyorum: Eğitim gibi, sağlık gibi, barınma hakkı da bir sosyal haktır. Onun için, kaba inşaat malzemelerinde yani demir, çimento, beton, tuğla, nakliye ve izolasyon malzemelerinde KDV’nin yüzde 8’e düşürülmesi büyük bir ivme kazandıracaktır.

Yine, değerli Komisyon üyeleri, bu sahada çok önemli gördüğüm bir madde -demin ifade ettik, merkezi hükûmetin de yürütmenin de yani Çevre ve Şehircilik Bakanlığının içinde olması gereken konu- kent çöküntü bölgelerinde kamuya ait alanlar kalmıştı, kentlerimizin bu çöküntü ve saçaklanma alanları, demin o ifade ettiğim fabrika etrafları artık şehir içleri olduğundan dolayı, daha önce kamu alanı olan alanlar kent merkezlerinde kalmış ya da boş alanlar vardır. Bu alanların rezerv alan olarak değerlendirilip TOKİ tarafından yerinde dönüşüm esas alınması şartıyla, bitişindeki çöküntü alanının, bitişindeki kamuya ait alanın TOKİ tarafından giderek dönüştürülmesinin ve bir taraftan da o şekilde bir dönüşümün başlatılmasının çok önemli olduğunu düşünüyorum.

Yine, değerli Komisyon üyeleri, son yapılan düzenlemelerle mali, teknik ve mesleki yeterlilikle ilgili müteahhitler sınıflandırılmış, kentsel dönüşüm yapım işini üstlenen yapı müteahhitlerine yapı ruhsatı alınmadan önce yapı yaklaşık maliyet bedelinin yüzde 10'u kadar teminatın alınması zorunluluğu bu Komisyon tarafından, Bayındırlık, İmar, Ulaştırma ve Turizm Komisyonu tarafından getirilmişti.

Dönüşümde en önemli aktör olan müteahhitlik sektörünün disiplinize edilmesi, sektörün temsilcilerinin sicillerinin tutulması ve üyelerinin müşterek ihtiyaçlarını karşılamak, mesleki faaliyetlerini kolaylaştırmak, mesleğin genel menfaatlere uygun olarak gelişmesini sağlamak, mensuplarının birbirleriyle ve halkla olan ilişkilerinde dürüstlüğü ve güveni hâkim kılmak üzere meslek disiplinini, ahlâk ve tesanüdünü korumak amacıyla, Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği Yasası çerçevesinde müteahhitler odasının kurulmasıyla ilgili yasal düzenlemeler yapılmalıdır.

Şurada kısa bir örnek vermek istiyorum: Yıllar önceki Bayındırlık Bakanımız Mustafa Demir'in bir çalışması vardı, o zaman orada böyle bir düşünce oluşmuştu. Bugün geline durum itibarıyla bilim ve teknoloji çok daha gelişti, sicilleri tutulacak olan müteahhitlerin yaptıkları ayıplı ifalı işten dolayı sisteme girildiğinde ne kamuda ne özelde iş yapamayacağı, ruhsat alamayacağıyla ilgili düzenlemeler hatta ve hatta sadece müteahhitler değil, artık gittikçe kurumsallaşmak zorunda olan bu sektörün alt taşeronlarının da -elektrikçisi, tesisatçısı, kalıpcısı, demircisinin bile- bir hata yaptığında sicilinin tutulması hâlinde Türkiye sınırları dâhilinde hiçbir iş alamamasıyla ilgili böyle önemli bir yapılanmaya, sicil tutan bir kuruma ihtiyaç vardır. Bakanlığımız tarafından düzenleme yapılmıştır ama bu düzenlemenin devasa bir sektör olan, lokomotif bir sektör olan müteahhitlik sektörüne ve ülkemize, dünyadan da büyük katma değer sağlayacak bu sektörün aktörlerini de çoğaltabilmek için Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği çerçevesinde müteahhitler odasının kurulmasının elzem ve önemli olduğunu ifade etmek istiyorum.

İlgili idarelerce kırsal alanda bulunan yapıların dönüşümü için finansal desteğin yanı sıra, bölgenin dokusuna uygun proje tipleri geliştirilerek -şu anda var olmasına rağmen bunun desteklenerek- ücretsiz olarak vatandaşlara verilmeli ve kırsalda da dönüşüm seferberliği başlatılmalıdır.

DASK katılımcılığının artırılması, DASK dışı afet sigortacılığının teşviki sağlanmalıdır. İzmir depreminde, biz, DASK'la ilgili büyük sorunlar ve eksiklikler tespit ettik, biraz önce Komisyon Başkanımız İzmir'deki görüşmelerde de o tespitleri aldıklarını ifade etti; detayına girmeyeceğim.

Yapı denetimle ilgili -sayın milletvekilimizin de ifade ettiği gibi- eksikliklerin giderilmesi önemlidir, ince işlerdeki kontrollerin sıkı olarak denetlenmesi sağlanmalıdır. Ben de inşaat mühendisiyim, şantiyelerim var, yapı denetimciler, özellikle şu anda biraz böyle kenarda kalmış meslektaşlarımın görev aldığı kurumlar hâline gelmiş durumdalar. Merdiven altı firmalar mevcuttur ve bunlar yetkin değiller. Bunun haricinde, denetim firmaları, sadece beton, demir çekme deneyimi ile beton, demir çekme testinden başka bir şey yapıldığının da bilincinde değiller. Hâlbuki esas iş, kaba inşaat bittikten sonra başlıyor, tesisatçı gelip kırıyıp kırıyor, kolonu kırıyor, bunun denetlenmesi gerekir. Gelişmiş ülkelerdeki gibi, denetim firmasının yapı sigorta sistemi ve mesleki sigorta sistemiyle entegre edilmesi gerekir.

Yerel yönetimler tarafından yapılarda -bu komisyonlarımızda da defalarca ifade edildi- üç veya beş yılda sadece bir taşıyıcı sistem... Öbür türlü toplumsal travmalar oluşturur, psikolojik ve sosyal sorunlar yaratır. Gelecek olan denetiminin sadece ve sadece taşıyıcı sistemin periyodik olarak kontrollerini yapması çok önemlidir.

Yine, disiplinler arası uyum sağlanmalı, özellikle inşaat mühendisliğinde -biraz önce sayın vekilim söz etti- üniversitelerde Avrupa'daki pek çok ülkenin uyguladığı 3+2 veya 4+2 mühendislik eğitim sistemlerinden birine geçilmelidir. Biz okuldan mezun olduğumuzda "Ne yaparsın?" diyorlardı. Ben hem zemin yapıyorum hem demir çelik yapıyorum hem beton yapıyorum hem de köprü yapıyorum; dünyanın hiçbir yerinde olmayan bir mühendislik anlayışıyla yetiştiriliyoruz, dünyada bu, böyle değil. Etkin mühendislik getirilmeli, şantiye şefi olacak olanlar üç ya da dört yılda mezun olduktan sonra şantiye şefi olmalı ama yüksek mühendis olacaklar için, inşaat mühendisliğinde özellikle, Avrupa'daki ülkelerde olduğu gibi, bu sistemin getirilmesi gerektiğine inanıyorum.

Değerli Komisyon üyeleri, yapı malzemeleri kaynağında denetlenmelidir. Biz buna çok önem vermeliyiz, sadece sahada uygulanırken yapı malzemelerinin değerlendirilmesi sonuç getirmiyor, sonuç odaklı değil. Sonuç, malzemenin kaynağında denetlenmesi gerekir.

Değerli Komisyon üyeleri, afet riskinin bertaraf edilerek sağlıklı ve güvenli kentler oluşturulmasının yanı sıra, yatay mimariyi destekleyici politikalar geliştirilmeli, bu çerçevede mahalle kültürünün devamlılığının sağlanmasına önem verilmelidir.

Deprem öldürmez, bina öldürür diyorum.

Sabırlarınızdan dolayı teşekkür ediyorum.

BAŞKAN RECEP UNCUOĞLU – Değerli milletvekilimize önerileri ve sunum tespitleri için teşekkür ediyoruz. Faydalı ve önemli hususlara da değinmiş, raporumuzda da hep birlikte dikkate aldığımız, yansıtacağımız hususlar var.

Emeğine sağlık Değerli Vekilim, teşekkür ederiz, sağ olun.

NECİP NASIR (İzmir) – Ben teşekkür ediyorum.

BAŞKAN RECEP UNCUOĞLU – Şimdi de sizlere daha önce de WhatsApp grubundan paylaştığımız, İstanbul Milletvekilimiz, Komisyon üyemiz Hulusi Şentürk'ün WhatsApp grubumuzda cep telefonlarınızda da takip edebileceğiniz şekilde Kentsel Dönüşüm Modeli sunumu var. Bu sunumda hem kentsel dönüşümün önünü açmak için imar mevzuatında yapılabilecek birtakım değişiklikler, birtakım uygulama farklılıkları, bu noktada finans kaynağı oluşturma açısından yapılabilecek uygulamalar hem de bunların birbiriyle olan ilişkileri bütüncül bir anlayış içinde bir model çalışması yapmış değerli vekilimiz; emeğine sağlık.

İstanbul Milletvekilimiz Hulusi Şentürk'e bırakıyorum.

Buyurun Sayın Vekilim.

2.- İstanbul Milletvekili Hulusi Şentürk'ün, Kentsel Dönüşüm Modeli hakkında sunumu

HULUSİ ŞENTÜRK (İstanbul) – Sayın Başkanım, değerli arkadaşlar; hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Hemen belirtiyim, ben inşaat mühendisi ya da mimar değilim, işletme mühendisiyim ama uzun yıllar belediyede çalışmış bir arkadaşınızım. Dolayısıyla, benim sunumum teorik olmaktan ziyade daha çok pratik deneyimlere dayalı bir sunum. Sunumumla ilgili benim bazı ön kabullerim var, çoğunuzun da

paylaşacağını düşündüğüm ön kabullerim. Yine, mutlaka Türkiye’de bir AFAD benzeri, bu dönüşümün sağlanması için bir otoritenin kurulması gerektiğini düşünüyorum ve önerilerim de bunun üzerine oturuyor. Müsaadenizle doğrudan önerilerime geçmek istiyorum.

Birincisi: Eskimiş, yıpranmış, fonksiyonunu yitirmiş çarpık yapılaşmanın olduğu yerlerde kentsel dönüşüm benim sunumumun kapsamı dışında. Çünkü kentsel dönüşüm sadece depremle alakalı değil hepinizin bildiği gibi; eskimiş, yıpranmış, fonksiyonunu yitirmiş mekânlar her zaman için dönüşüme açık olması gereken mekânlar. Dolayısıyla kentsel dönüşümün kendi içerisinde sorunları giderilmeli, geliştirilmeli ama benim sunumumun kapsamı dışında.

İkincisi: Ben, mevcut yapıların hâlihazırda korunmasıyla ilgili yıllardır görüşümü söylediğimde önüme sürekli yoğunluk artışı bahanesi geliyor. Ben, bu bahaneyi bir türlü anlayamıyorum çünkü bu yapılar zaten var, insanlar zaten burada oturuyor. Dolayısıyla mevcut yapıların, mevcut kontur gabarilerin korunmasının kente fiiliyatta hiçbir şekilde ilave yük getirmeyeceği ön kabulüyle bu sunum hazırlandı.

Üçüncüsü: Yapı stokunun deprem riskinin yüksekliği sebebiyle bir an önce ve olabildiğince hızlı bir biçimde bizim sağlıklı yapıları dönüştürmemiz gerekiyor. Tabirimi lütfen yanlış anlamayın ama imar romantizmi gibi şeylere pek tahammülümüz yok. Her ne kadar çok yüksek riskli yapıların sayısı nispeten az görünüyorsa da riskli yapılar olarak da baktığımızda 6 milyon bağımsız bölümden bahsediyorsak bir deprem bölgesinde, bunun çok aciliyetli bir konu olduğunu kabul etmemiz gerekiyor.

Dördüncüsü: Yapı sahiplerinin mümkün mertebe bulunduğu mahalde korunarak bu yapıların dönüşümünün öncelenmesi lazım. Çünkü aksi takdirde birçok yanlış uygulamada gördüğümüz gibi kültürel ve sosyal anlamda toplumun yarınları için ciddi problemlerle karşı karşıya kalabiliyoruz ve ciddi sıkıntılar ortaya çıkıyor.

Beşincisi: Kentsel dönüşümde ada bazlı olmak son derece mantıklı ama mevcut yapı stokunun dönüşümünde parsel bazlı yapılanmanın da teşvik edilerek binaların kendi parsellerinde dönüşüm imkânlarının artırılması gerektiğini savunuyorum.

Şimdi, bu çalışmalarımızda, tekrar ediyorum, kentsel dönüşüm kapsam dışı. Mevcut sağlıklı yapı stokunun dönüştürülmesi kapsamında karşılaştığımız en önemli sorunların başında bilgi ve bilinç yetersizliği geliyor, “Benim binam sağlam.” mantığı, “Ben helal parayla yaptım, şu kadar çimento koydum.” gibi, ne yazık ki özellikle yaşlı kesimlerden çok ciddi bir dirençle karşı karşıyayız. Yanlış kader anlayışları ne yazık ki burada rol oynuyor.

İkincisi: Bencilik ve çıkarıcılık sorunuyla karşı karşıyayız. Hâli vakti iyi olanlar, binaları sağlam değilse sağlam binaya geçiyorlar ama ne yazık ki terk ettikleri sağlıklı binaları kiraya verebiliyorlar ya da satabiliyorlar; bu, ciddi bir problem karşımızda.

Üçüncüsü: Ekonomik yetersizlik. Yani bu insanlara “Binanı yık, yap kardeşim.” demek kolay da ama bununla ilgili ciddi anlamda ekonomik sıkıntıları da var.

Dördüncüsü: İmar planlarından kaynaklanan sorunlarımız var. Mevcut binasını yıkıp yaktığı takdirde önceki yani yıktığı binanın emsaline uygun aynı binayı yapamayacak çünkü emsal fazlalığı var. Yerleşime kapalı alanlarda, sit alanlarında, dere yataklarında vesairede var olan yapılar var. İmar terklerini, ruhsatsız olduğu için imar terklerini yapmamış ama imar terkinin yaptığı takdirde binasını yapamayacak olan çok sayıda binayla karşı karşıyayız. Bunlar bizim en çok karşılaştığımız önümüzdeki sorunlar.

Şimdi, çözüm önerileri olarak birincisi: Riskli binaların yıkılmamasının hukuki olarak çok sert yaptırımlara tabi tutulması gerektiğini düşünüyorum. Bu yüksek riskli yapılar kendilerine verilen süre içerisinde mülk sahiplerince yıkılmıyorsa doğrudan doğruya kamu eliyle yıkılmalı, bunlar yaptırılıp maliyet düştükten sonra kalan bir bedel varsa yapı sahiplerine verilmeli ama bu yapıların mevcut durumuyla hayatiyetlerinin devam ettirilmesine asla müsaade edilmemeli ve bu yapılarda ikamet yasağı mutlaka getirilmeli ve bu yapılar mühürlenmeli, hiçbir şekilde kullanımına müsaade edilmemeli.

İkincisi: Mevcut binalarının kontur gabarilerinin korunarak dönüşümüne müsaade edilmesi. Tabii, burada eğer emsal fazlaysa yani planlara göre emsal fazlalığı varsa yüzde 15 küçülme şartını koymak üzere... Tabii, bu, her bina için değil. Yani sonuçta diyelim ki asgari 45 metrekare daire şartını karşılamayacaksa, çok küçükse bağımsız bölüm o takdirde bu şart uygulanmaz ama diğer türlü, adamın daireleri 120, 130 metrekareyse daireleri yüzde 15 küçültmeyle kıyamet kopmaz. Dolayısıyla yüzde 15 küçültme şartıyla mevcuttaki bağımsız bölüm sayısını binasını yeniden yıkıp yapmasına müsaade edilmesi...

İstanbul Büyükşehir Belediyesi Meclisinde alınan ortak bir karar vardı, güzel bir karar, bu, daha çok önceden planlara uygun, ruhsata alınmış binalarla ilgiliydi. Ben, burada ruhsat şartının da ortadan kaldırılması taraftarıyım çünkü fiili bir durumla karşı karşıyayız.

ABDULLAH GÜLER (İstanbul) – Belki kayıt belgesi olabilir.

HULUSİ ŞENTÜRK (İstanbul) – Yapı kayıt belgesi, o da bence tartışılmalı. Sonuçta bizim derdimiz şu olmalı: Bu bina bir ayaklı tabut, bir an önce bu binanın ya yok edilmesi lazım ya da güçlendiriliyorsa güçlendirilmesi lazım ama bu hâliyle muhafaza edilmemesi lazım. Bunun bizim öncelikli konumuz olduğunu düşünüyorum.

Bu yüzde 15 kesintiye rağmen hâlen plandaki emsale uyamıyorsa dediğim gibi, bu yüzde 15 küçülmeyle mevcut bağımsız bölüm sayısını binasını yapmaya müsaade edelim. Ama burada, özellikle, daha sonra mevzuatla zorunlu hâle gelen Asansör Yönetmeliği ve Otopark Yönetmeliği'nin getirdiği yükümlülükler var. Eskiden özellikle İstanbul'da 5 kata kadar asansör şartı yoktu, şimdi 2 katlı binalarda bile asansör şartı var. Dolayısıyla bu yüzde 15 kesintinin bu asansör ve otopark için kullanılmasına müsaade edilmeli...

GÖKAN ZEYBEK (İstanbul) – Otopark zaten emsal, bence yangın merdiveni... O emsale girmiyor da onun için...

HULUSİ ŞENTÜRK (İstanbul) – Yangın Yönetmeliği'nde ben daha sonra farkına vardım. Haklısın ağabey de şu: Emsale girmiyor ama binaların yerinde, kontur gabaride korunması mantığıyla baktığımızda emsale dâhil değil elbette. Ben, sunum yaptığımda farkında değildim, daha sonra farkına vardım ama bugün sunumu yenilemediğim için yangın merdiveninde haklısınız. Yani yüzde 15 bunlara tahsis edilmeli, kurtarmıyorsa da kurtarana kadar da bunlara ilave hak verilmesi gerekiyor.

Yine, mevcut binalarda eğer imar plan değişikliği yapılmışsa yani şöyle: Bir süre sonra eski imar planlarında emsal daha yüksek, yeni planlarda düşükse bizim eski planları baz almamız gerekiyor çünkü hak geriye doğru yürümez yani yeni planlarda emsal düşük diye yeni plana göre değil, eski plana göre olur, İstanbul Büyükşehir Belediye Meclisinin aldığı karar gibi. Yeni plan hak artırıyor -biliyorsunuz, bu otomatik olarak, bunu yazmaya bile gerek yok- zaten o kazanılmış bir haktır.

Mülkiyet sorununuz var önemli oranda, biliyorsunuz. Tecavüzlü arsalar söz konusu. Burada tarafların anlaşması durumunda talep üzerine ifraz ve tevhit işlemleri derhâl yapılabilmesi belediyeler tarafından; anlaşamıyorsa biraz sonra önereceğim kamu otoritesi hakem olarak devreye girmeli tarafların hakkını korumak üzere, bedele de dönüştürmek kaydıyla çözüm önerileri üretebilmeli ve bu

çözüm önerilerinin hayata geçirilmesiyle ilgili yasal düzenlemeye ihtiyacımız var. Hepiniz uygulamadan geliyorsunuz, adama benim binam 1 metre girmiş, 1 metrenin değeri 5 bin lira diyelim ama adamın eline düşmüşsünüz, hazır, 100 bin lira istiyor. Yani bu gibi şeylere de müsaade etmeden engelleri aşmak için kamu otoritesine ihtiyacımız var ama hukuki düzenleme gerekiyor burada.

İmar terk yükümlülüğüyle ilgili sorunlarımıza ruhsatsız binalarda... Eğer terki yaptığında binasını tekrar yapabiliyorsa terki yapmalı ama terki yaptığı takdirde kalan net parsel üzerinde o binayı yapamayacaksa, o takdirde çevre emsal şartlarını geçmemek üzere binasını büyütmesine müsaade edelim ama gene de yetmiyorsa, çevre emsal şartlarını karşılamıyorsa, o takdirde bu terkenden dolayı eğer benim terki azaltmam kente zarar vermeyecekse, yola mola engel olmayacaksa terki düşüreyim ama düşürdüğüm miktarı paraya çevireyim, parasını ödesin bana, yok, kente sıkıntı verecekse o takdirde o terki adama yaptırılmalı ama o terkten dolayı kullanamadığı bir emsal varsa yani mevcut...

ABDULLAH GÜLER (İstanbul) – Orada imar transfer hakkı verelim.

HULUSİ ŞENTÜRK (İstanbul) – Evet işte, ister transfer hakkı ister “Bedel ödemiş mi?” diye bakalım; fark etmez.

ABDULLAH GÜLER (İstanbul) – Zorunlu kamulaştırma da olabilir.

HULUSİ ŞENTÜRK (İstanbul) – Burada mümkün mertebe kamuya çok kamulaştırma yükü bindirmemeye çalışıyoruz. Yani kamu, ne yazık ki kamulaştırmayla ilgili şu yeşil alanları bile çözemiyor daha ki bir de buradan yük getirmeyelim. Ama imar transferi ya da bedel ödeme gibi çözüm yöntemlerini açalım.

İmara kapalı alanlar, burada bu inşaatlara müsaade edemeyiz takdir edersiniz ki. İşte, sit alanıdır ya da dere koruma bandı içerisindedir. Biz mevcut uygulamada ne yapıyoruz? Bu binalara enkaz bedeli ödüyoruz. Ama enkaz bedellerinde 2 soruyla karşı karşıyayız: Bir, sırf adamı razı edebilmek için aslında yüksek gösteriyoruz, kanunen memuru da zor duruma düşürüyoruz. İki, ne kadar yüksek gösterirseniz gösterin, adam o parayla gidip de bir yerden daire alma imkânına sahip olmayacak. Dolayısıyla burada ikili sistem öneriyorum. Birincisi, enkaz bedelini hesaplayalım ama bir de bu adamın diyelim ki 500 metre binası varsa çevredeki binaların değeri üzerinden bu adamın 500 metre emsalinin değeri nedir? Emsal değerini hesaplayalım, o daha yüksekse emsal değeri esas alınsın, adama ya emsal değeri üzerinden parasını verelim ya da emsal değeri olarak yine imar transferi gibi adama bir tahvil verelim, işte “500 metre senin emsal hakkın var...”

ABDULLAH GÜLER (İstanbul) – Tahsil edilebilecek de bir borsa sistematığı kurulabilir.

HULUSİ ŞENTÜRK (İstanbul) – Evet, bunu, çevre şartlarına göre, yapılaşma şartlarına göre bu emsali kullanabilecek bir müteahhit buluyorsa onunla anlaşıp ona satsın ya da kat karşılığı gibi bu emsalini... Yani adamın arsası varmış gibi adamın bir emsal, imar transfer hakkını tahvilletirelim. Bu sayede özellikle kapalı alanlardaki sorunu önemli oranda çözeceğimizi düşünüyorum. Tabii, biraz sonra geleceğiz, kredi desteği için ciddi fon lazım, para lazım. Para için de bu dönüşüm için bir fon oluşturulması gerektiğini düşünüyorum. Bu fonla ilgili benim bazı öneri kaynaklarım var. Bunlardan bir tanesi, kredi kullanıp da bu dönüşümden faydalanan olan ya da bu mevzuattan faydalanan olan binaların alt yapı katılım harçları fona aksın, belediyeye değil çünkü bu kanun kapsamında bu hakkı kullanacak.

ABDULLAH GÜLER (İstanbul) – 6306’da olmayana tekrar getireceğiz, katılım paylarını alacağız.

HULUSİ ŞENTÜRK (İstanbul) – Altyapı katılım payı şu an alıyor belediyeler; yol, kanal, altyapı katılım payı alıyorlar. Kentsel dönüşümde almıyorlar, normal inşaatlarda alıyorlar.

ABDULLAH GÜLER (İstanbul) – Kentsel dönüşüme teşvik edeceğiz ya 6306'ya göre, “Yine getirelim ama fona aktaralım.” diyorsun.

HULUSİ ŞENTÜRK (İstanbul) – Fona aktaralım diyorum. Fona aktaralım çünkü bir...

GÖKAN ZEYBEK (İstanbul) – Belediyeler bunları hiç kabul etmezler.

HULUSİ ŞENTÜRK (İstanbul) – Kentsel dönüşümde alamıyor.

GÖKAN ZEYBEK (İstanbul) – Zaten on yıl boyunca gelirlerinin yüzde 50'si borçlarına mahsup ediliyor. Şimdi bir emlak vergisini de al, ne kaldı geri?

HULUSİ ŞENTÜRK (İstanbul) – Şöyle ağabey, emlak vergisinin tamamını almıyoruz, birazdan geleceğim. Bir, bu kapsamdaki dönüşümlerdeki altyapı katılım bedeli, normalleri kastetmiyoruz. İki, emsal fazlalıkları olanlarda, diyelim ki benim 500 metre emsalım var, inşaat fazlalığım var ve arsamın da emsali 2. Bu durumda ben 250 metrelik fazla arsa kullanmış gibiyim. İşte, bu, emsalin arsaya dönüştürülmesi karşılığında bir bedel ki bu bedelde de emlak vergi rayiç bedelleri esas alınır çünkü düşük zaten onlar, ciddi bir rakam çıkmaz. Önerim, onun yüzde 50 olarak uygulanması. Ama sonuçta, ben, emsal fazlası olmayanlarla emsal fazlası olanlar arasında hakkaniyet yönünden bir fark ortaya konması gerektiğini düşünüyorum. O yüzden de bu tür emsal fazlalıklarının arsaya dönüştürülerek emsal değeri üzerinden bir değer oluşturulması, bu değerın yüzde 50'si ya da belirlenecek bir oranının fona aktarılması. Yani adama bir nevi hayali arsa satmış gibi olacağız ama emsal satıyoruz aslında.

ABDULLAH GÜLER (İstanbul) – Bu kıymetli bir değer ama. Burada özel bir tanımlamayla beraber bir finansman modeli de yapılabilir, ağabey.

HULUSİ ŞENTÜRK (İstanbul) – Onu sizin gibi hukukçular yapacak ağabey, ben mühendisim, hukukçu değilim.

ABDULLAH GÜLER (İstanbul) – Yo yo, işte bir finansman modeli, bu değerli bir şey çünkü, nihayetinde yapısal manada ortaya çıkan bir değer.

HULUSİ ŞENTÜRK (İstanbul) – İnşallah.

Yapılacak düzenlemelerle, bu kapsamdaki yani kredi kullanarak dönüşen bu binaların emlak vergileri on yıllığına bu fona akmalı.

Yine, ülke genelinde şu an biliyorsunuz, kültür varlıkları için emlak vergilerine yüzde 10 pay var ki bence tartışılması gereken bir pay. Çok daha önemli olduğuna inandığım, emlakle konu hakkındaki bire bir ilgisi itibarıyla da bu yüzde 10'un ya fona dönüştürülmesi ya da fon için emlak vergilerine yüzde 10 ilave bir kaynak aktarılması... Çünkü sonuçta, emlakle ilgili bir fondan bahsediyoruz. Türkiye'nin genelinde tapu harçlarına on yıl boyunca yüzde 10 fona destek payı eklenmesi, DASK primlerine de on yıl boyunca yüzde 10 fon payı eklenmesi. Ama tabii, özellikle dönüştürülmüş binaların primlerinin düşürülmesi gibi bir sistem zaten Komisyonumuzun önerisi arasında mantıklı olarak biliyorsunuz. İlave kaynaklar olabilir. Mesela, benim düşündüklerimden bir tanesi, bu kurulacak olan otorite yani İller Bankası gibi görev yapacak olan otorite... Hak edişleri falan da o otoritenin kontrol etmesi gerekiyor, vatandaş müteahhitlerle baş başa bırakmamamız gerektiğini düşünüyorum çünkü herkes bu hak edişten anlamaz. Dolayısıyla bu hizmetlere karşı yani...

ABDULLAH GÜLER (İstanbul) – Maliyet hesaplamasında...

HULUSİ ŞENTÜRK (İstanbul) – Maliyet hesaplaması, hak ediş düzenlemesi, sözleşmelerin teknik olarak gözden geçirilmesi gibi hizmetleri karşılığında müteahhitlerden hak edişlerden yüzde 1 ya da yüzde 2'lik bir hizmet bedeli kesintisi olabilir. Müteahhide ciddi bir yük olmaz ama buna karşılık hem

konunun sağlıklı ve güvenli yürümesi hem de fon oluşması açısından olur. Bir de Çevre Bakanlığımızın zaten kentsel dönüşümle ilgili fonları var biliyorsunuz, bu da o kapsamda olduğu için o fonun bir kısmını da Bakanlık bu yerinde dönüşümlerle ilgili ayırabilir. Tabii, başka kaynaklar da oluşturulabilir.

Şimdi, deminden beri söylediğim gibi, tam yetkili bir kamu otoritesi, AFAD gibi bir otorite kurulmalı. Biraz önce bahsettiğimiz fonu bu otorite yönetmeli. Yani “Ben bankadan 200 bin lira kredimi aldım.” değil. 200 bin liralık kredim bloke edilmeli İller Bankasında olduğu gibi, hak ediş üzerinden bu kurum üzerinden müteahhitlere ödeme yapılmalı hak edişte kontrolleri yapılarak. Anlaşmazlık durumunda, parsel sahipleriyle bina sahipleri arasında çıkacak anlaşmazlıklarda bu kurum bilirkişi sıfatıyla karar verebilmeli ve bunların verdiği kararların mahkemelerde bilirkişi kararı olarak kabul edilmesiyle ilgili hukuki düzenlemeler de yapılabilir. Bir de en başta söylediğimiz gibi, bina sahipleri kendileri yıkıyorsa yapılarını bu kurum o süre sonunda bu yapıları alıp yıkmalı, yaptırmalı, fiyat farkıyla maliyeti arasındaki farkı mal sahiplerine ödemeli.

NECİP NASIR (İzmir) – Kurum yerine Yüksek Fen Kurulu gibi başka bir kurum da olabilir.

HULUSİ ŞENTÜRK (İstanbul) – Ağabey, şimdi, şu zaten...

NECİP NASIR (İzmir) – Sorunların giderilmesinde.

HULUSİ ŞENTÜRK (İstanbul) – Aynen. Siz de hatırlarsınız, Recep Bey de hatırlar, aslında biz imarla ilgili daha önceki kanunda Bakanlıktaki bu fen kurulunu biliyorsunuz gündeme getirdik, zaten çok yoğun olduklarını, ilave işe pek...

GÖKAN ZEYBEK (İstanbul) – Ankara’ya yük yüklemeyin ya, burada ilçe belediyelerinden başka bu işi yapacak kurum yok.

HULUSİ ŞENTÜRK (İstanbul) – Ağabey, bakın, yıllardır belediyeçilik yapmış biri olarak ve yıllardır Türkiye’de...

ABDULLAH GÜLER (İstanbul) – İlçe belediyesinde hangi kadro var ya?

HULUSİ ŞENTÜRK (İstanbul) – ...yerel yönetimlerin merkezi idareye karşı...

ABDULLAH GÜLER (İstanbul) – Sarıyer’de hangi kadro var? Bildiğin yer. Nasıl yapacak ağabey?

GÖKAN ZEYBEK (İstanbul) – 2 bin tane dönüşecek binayı Ankara’dan mı denetleyecek?

ABDULLAH GÜLER (İstanbul) – Hayır, öyle değil, denetim değil.

HULUSİ ŞENTÜRK (İstanbul) – Ha, yok yok, detaya girmedim, pardon.

ABDULLAH GÜLER (İstanbul) – İlkesel kurallar...

NECİP NASIR (İzmir) – Mahkemeler yerine.

HULUSİ ŞENTÜRK (İstanbul) – Detaya girmedim ama şu: Bu kurum, her ilde ve ilçede, oradaki il ve ilçe belediyesiyle iş birliği yapacak, oranın teknik ekiplerini de gönderecek ama usul esasları belirleme...

ABDULLAH GÜLER (İstanbul) – İlkesel bakış açısı...

HULUSİ ŞENTÜRK (İstanbul) – Yoksa onda yüzde yüz haklısınız, şeyi önermiyoruz yani biz belediyeçi olduğumuz için öyle bir yapı asla önermiyoruz. Zaten böyle bir kurum beş on sene sonra önemli oranda misyonunu yitireceği için zaten bunun kendi kadrolarıyla kurulmaması lazım. Bu sadece ilke, esas, usulleri belirleyecek ama uygulamayı il ve ilçe belediyelerinde bürolar kurarak, oradaki belediye yapılarında belediye kadrolarını da kullanarak sürdürecektir. Dolayısıyla belediyeler devre dışı değil, tam aksine, işin içinde şeyler.

Şimdi, finans destek önerimiz... Ben burayı çok kısa geçeceğim. Şu an 200 bin liraya çıkarıldı biliyorsunuz ve kentsel dönüşümde konutlarda yüzde 4, iş yerlerinde yüzde 3 devlet desteği var. Ben, bu dönüşümle ilgili yani bağımsız dönüşümle ilgili, binalarda gene 200 bin lira olması gerektiğini -çünkü bina maliyetleriyle mantıklı- ama bunun kademeli olması gerektiğini, imkânı olanların mümkün mertebe kendi imkânlarını da işin içine sokması gerektiği anlayışıyla hareket edilmesi gerektiğini düşünüyorum. O yüzden de benim önerim, mesela, ilk 50 bin lirada biz faizin yüzde 80'ini devlet olarak karşılayalım, yeter ki vatandaş binasını döndürmeye razı olsun. Ciddi bir maliyet getirecek ama 50 bin liranın yüzde 80 kredisini bizim ödememiz ciddi bir teşvik olacaktır. ikincide de yarı yarıya ödeyelim. Dolayısıyla ilk 100 bin lira vatandaş için bugünkü şartlarda çok cazibedici bir kredi olacaktır.

ABDULLAH GÜLER (İstanbul) – Kendi katkısını sağlayacaktır aslında, çok cazibeder.

HULUSİ ŞENTÜRK (İstanbul) – Ama ondan sonraki kısımda -yani Hulusi Şentürk'ün de az buçuk parası var- canım, komple de bana yüklenmesin. İlla 3'üncüyü istiyorsa bu sefer diyeyim ki ben: "Yok kardeşim, ben yüzde 30'unu karşılarım." Yani şu an olduğu gibi. 4'üncü 50 bini kullanmak istiyorsa mümkün mertebe onu önleyebilmek için de ben yüzde 20'sini karşılarım kendisine. Dolayısıyla burada amacımız, 100-150 bin lira arası kredi kullanıp kalan 50 bin lirayı da büyük oranda imkânı olan vatandaşların kendi katkılarıyla ortaya koymasını, dolayısıyla devlete yükü bir nebze olsun azaltmayı hedefliyoruz. Bunun 2 milyon bağımsız bölümde kullanılırsa kaç olur vesaire, bugünkü faizlerle bir karşılaştırmasını yaptık. Detaya girmeyeceğim ben. Ama şunu söyleyeyim: Bu kapsamda, baktığımızda, kredilerin üçüncü ve dördüncü kısmının nispeten kullanıldığını farz ettiğimizde, devletin beş yılda yaklaşık 155 milyar lira bir kredi desteği vermesi gerekiyor. Çok ciddi bir rakam. Bahsettiğim kaynaklar devreye sokulursa fonda 73 milyarın üzerinde bir para birikecek ki bence çok daha fazlası birikiyor çünkü çok alttan aldık biz o rakamları. Dolayısıyla gerçekte devlet beş yılda 80 küsur milyar bir destek vermiş olacak. Dolayısıyla biraz daha makule iniyor ama bunun bir de genel ekonomiye katkıları var arkadaşlar. Yaklaşık 800 bin ilave istihdam demek, inşaatta 600 milyarlık yeni bir hareketlilik demek. Bunların gelir vergisi, stopajları, şunları bunları olarak baktığımızda ekonomiye vergi, SGK primi olarak 100 milyarın üzerinde katkı sağlayacak. Dolayısıyla, böyle baktığımızda aslında, total olarak baktığımızda, fon olarak bakmadığımızda, bu proje kendi içerisinde kendini döndürülebilen, hatta artıya geçebilen bir proje ve bunun başka imkânları da var bizim maliyet hesabına katmadığımız ama ülke ekonomisine çok ciddi katkı sağlayabilecek. Mesela, bunlardan bir tanesi nedir? Bu binalar yeni yapılacağı için, hepsi enerji verimliliğine uygun binalar olacağı için yaklaşık 2 milyon bağımsız bölümün enerji verimliliği çerçevesinde dönüşümü zaten ülkeye ciddi anlamda bir katkı sağlayacaktır. Yine, beraberinde yeni binalar, mobilyasından beyaz eşyasına, ev tekstiline kadar çok geniş bir alanda ciddi bir piyasa hareketliliğine yol açacaktır. Bu da yine, istihdam, gelir vergisi vesaire yönünden... Demin bahsettiğim bu 100 küsur milyara dâhil değil bunların hiçbirisi. Dolayısıyla, burada böyle bakıldığında aslında biz, eğer bu proje tutarsa hem yüz binlerce insanımızı bir an önce o binalardan kurtarmış oluruz hem ülke ekonomisine de ciddi bir katkı sağlarız. Mesela, eğer 2 milyon bina beş yılda dönüşecek olursa ülke ekonomisinin yıllık yüzde 3 büyümesi anlamına geliyor bu. Yani 2020'yi yüzde 1,6'yla kapatabilmiş...

GÖKAN ZEYBEK (İstanbul) – İnşaat sektörü 2020'de ekonomiye yüzde 5'lik bir katkı sağladı, büyümenin yüzde 5'i komple inşaatattan.

HULUSİ ŞENTÜRK (İstanbul) - İşte, bu yapıldığında çok daha yüksek...

GÖKAN ZEYBEK (İstanbul) – Ama 2010 yılında yüzde 9'u inşaatattan geliyor.

HULUSİ ŞENTÜRK (İstanbul) – Evet, bir ara 11'lere kadar çıktı.

Dolayısıyla, bu uygulandığı takdirde ülke ekonomisinin ciddi anlamda pandemi sonrasında atağa kalkmasında da çok büyük faydası olacağını düşünüyorum.

Sadece, Türk Standardları Enstitüsü Başkanlığını uzun yıllar yapmış bir arkadaşınız olarak eğer bu veya buna benzer bir proje kabul edilecekse bunun inşaat sektöründe ve dolayısıyla inşaat sektörüyle ilgili ürünlerdeki hareketliliği artıracığından hareketle bazı önlemler alınması gerektiğini düşünüyorum ilgili bakanlıklarımızdan. Bir tanesi, piyasa denetimlerinin ciddi olarak artırılması lazım çünkü biliyorsunuz, talep artınca ne yazık ki çakma mallar da bir anda piyasaya dolabiliyor, bunlara taviz vermemek lazım. İkincisi, inşaat sektöründe çok ciddi anlamda yurt dışı malzeme kullanılıyor, özellikle tesisatlarda, mutfak mobilyalarında falan; burada yerli üretimin teşviki çok önemli. Hatta, inşaatla kullanılan ürünlerde -tabii, hesabını ben bilemem inşaat mühendisi olmadığım için ama- örneğin yüzde 90'ın üzerinde yerli ürün kullanılması durumunda faiz desteğinin artırılması gibi ilave teşviklerle... Yani inşaat sektörünü patlatırken bir de kalkıp da yurt dışından inşaatla ilgili ürün ithalatını patlatmayalım. Hatta beş altı sene evvel ciddi anlamda patlamıştı, yıllık 2,5-3 milyar dolarları bulan armatür marmatür, tezgâh mezgâh ithalatı yapmıştık. Dolayısıyla, bu anlamda komplike düşünülmesi, diğer bakanlıklar da tedbirlerini almalı diye düşünüyorum.

Size zaten dağıtılmıştı, özet geçmeye çalıştım.

Beni dinlediğiniz için teşekkür ediyorum.

İnşallah faydalı şeyler çıkar diyoruz.

BAŞKAN RECEP UNCUOĞLU – Çok teşekkür ediyoruz.

GÖKAN ZEYBEK (İstanbul) – Laf atalım mı biraz Başkanım?

BAŞKAN RECEP UNCUOĞLU – Şimdi, nasıl ki diğer sunum yapan akademisyenler olsun, kurumlar olsun, soru-cevap kısmı vardı, bu sunumla ilgili de bir soru-cevap kısmı olacak herhâlde, öyle görünüyor.

HULUSİ ŞENTÜRK (İstanbul) – Peki, buyurun.

Sayın Vekilimin torpili neydi?

BAŞKAN RECEP UNCUOĞLU – Size söz vermek için hızlandırdı sunumunu Necip Ağabey, sağ olsun.

Çok teşekkür ediyoruz, gerçekten uygulamaya yönelik bütünüyle işleyecek şekilde düşünülmüş, o amaçla bir model hâline dönüştürülmüş önemli bir çalışma, emeğinize sağlık.

Tabii, bizim birçok önerimiz kentsel dönüşümü hızlandırma noktasında gerek imar planlarıyla olsun gerekse finansman desteklerinin kademelendirilmesi, kaynak üretilmesi, envanterin tamamlanıp en riskli yapılardan başlamak üzere resen birtakım uygulamaların; işte, ikamet men edilmesi, alım satımdan men edilmesi, bunların bir an önce yıkımı, bunlara ilişkin mevzuatın etkin işler hâle getirilmesi; bütün bunlar sizin bu modelinizle birleşmiş ve mevcut imar planlarının kentsel dönüşümü zorlaştırdığı, çakıştığı, bazı noktalarda beklentiye karşılamadığı durumlarda da hangi yaklaşımla ele alınabileceği, mevcudun nasıl dönüştürülebileceği, vatandaşın tercihinin nasıl aktarılabilmesine dönük de önemli tespitler var. Emeğinize sağlık, gerçekten teşekkür ediyoruz İstanbul Milletvekilimiz Hulusi Şentürk'e.

Şimdi, yine bir İstanbul Milletvekilimiz Gökan Zeybek söz istedi.

Buyurun Sayın Vekilim.

GÖKAN ZEYBEK (İstanbul) – Teşekkür ederim hem Necip Bey'e hem Hulusi Bey'e sunumlarıyla ilgili.

Önerme yapıyor, tabii, önermeleri dikkate almak gerekir. Bunun en önemli kısmı, finansal açıdan bakıldığında hazinenin bu meseleyle ilgili ne kadarlık bir bütçe ayıracağı yani yarın biz, Sayın Bakanla bir araya geleceğiz ama esas olarak Hazine ve Maliye Bakanlığının bu süreçle ilgili, bizim oluşturduğumuz bu Komisyonun yaptığı çalışmalar sonucunda, öngörüler doğrultusunda 2021, 2022, 2023, 2024 yıllarındaki bütçenin içine ne rakamları koyacağıdır. Belki de aslında biz, bu rakamları bilsek önereceğimiz yasal düzenlemeyi de ona göre yaparız yani yıllık 10 milyar TL'lik bir kaynak aktarılacaksa önermemiz ona göre olmalı, eğer sizin söylediğiniz gibi bu, 15 milyar, 20 milyar bandında olacaksa ona göre olmalı; daha da büyük bir ölçekte bir kaynak aktarılacaksa bütün parametreleri dikkate almak lazım.

Ama ben sizin sunumunuza şunun ilave edilmesini önemli sayarım: Deprem odaklı dönüşüm ya da afet riski altındaki alanlarla ilgili bir dönüşüm meydana geldiğinde kamunun yeni bina yapmaması gerekir. Şimdi, Ankara'da mesela -biz paradan bahsediyoruz- 1-2 milyar TL'lik binalar yapılıyor. Şimdi, lazım mı? Lazım. İhtiyaç var mı? Var ama birinci öncelik midir? Şimdi, bu konuyla ilgili karar vericilerin en azından bizim buradan çıkacak rapor doğrultusunda bir değerlendirme yapması lazım. Şimdi, yukarıda, özellikle bu Çankaya'da Anayasa Mahkemesi, Sayıştay, yüksek mahkemeler; şimdi devasa binalar oluşmaya başladı. Bunların her birinin ihale bedeli milyarların üzerinde. İşte, Eskişehir Yolu'na, diğer yerlere baktığımız zaman, Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü... Yani herkes devasa binalara geçiyor. Mademki biz kaynakların etkin, verimli kullanılması konusunda bir yol ayrımındayız, o zaman buna ilave edilmesi gereken bu geçiş döneminde -işte, beş yıllık bir dönem içindeyse- riskli olduğu için yıkılıp yeniden yapılması gereken binalar dışında... İşte, gittik İzmir'de Valilik binası yıkılmış, Belediye binası yıkılmış, yenisi yapılacak. Bu tür özellik taşımayan kamusal yatırımların ertelenmesinin çok önemli olduğunu düşünüyorum. Çünkü ülkede en temel sorun finansman, biz finansmanı çok ciddi maliyetler ödeyerek elde ediyoruz. Şimdi, bütçe rakamlarını biliyorsunuz, iki ay içinde 34,5 milyar TL'lik bir faiz ödemesi yapılmış yani paraya ödediğimiz faiz bizim bütün bu risklerimizi ortadan kaldıracak rakamların çok daha üzerinde. Birinci boyut olarak bunu getiriyorum.

İkinci nokta da belki şunun üzerinde... Biz de tabii, önerimizi önümüzdeki hafta sunacağız sizlere. Riskli alan üzerinde inşa edilmiş kentlerde bizim nüfusu daha da büyütecek önermelerden olabildiğince uzaklaşmamız lazım. Yani bu konuyla ilgili ne olabilir? Yeni bir üst ölçekli planla kentin oluşturulmasına yönlendirmek lazım.

Bir başka önermem de bu konuda... Siz, yerel yönetimler, merkezi Hükümet ve -Necip Bey ondan bahsetti- ticaret erbabının bu sürecin içine etkin ve eş değer olarak katılması gerektiğinden... Ben, halkın da bu sürecin içinde bir paydaş olarak mutlaka var olması gerektiğini söylüyorum yani işi yapacak olanlar merkezi Hükümet, yerel yönetimler ama bu tarafta mutlaka halk olmalı. Halkın katılımı olmadan bu süreçleri yönetmenin mümkün olmadığını biz yaşadık ve gördük. Çok basit olan yerlerde bunlar çözülebilir. Şimdi, bir kısım imar plan notlarıyla çözülecek önermeler var, bir kısmı İmar Yasası'yla çözülebilecek, bir kısmı imar yönetmelikleriyle, Tip İmar Yönetmeliği'nin içine konacak olan ek maddelerle yapılacaklar var ama 3194 sayılı Yasa'ya o kadar çok ilave yapıldı ki belki bizim yeniden bir imar yasası, baştan sona planlayarak, artık her tarafına ek 1, ek 2, ek 3, ek 4'ler yerine bir imar yasasını oluşturup bunun üzerinden gitmek lazım; onu önemli sayıyorum.

Onun ötesinde, tabii, Komisyonumuzun yaptığı alan çalışmalarında aslında gerçeklerle çok daha yakın ve yüz yüze geldik. Benim bir önermem olacak yarın gideceğimiz Elâzığ'ıyla ilgili. Elâzığ Milletvekili Sayın Gürsel Erol da sizinle görüşmüş, bu konuda bir önermesi oldu. Biz belediyeyle

görüştük, valilikle görüşüyoruz, ticaret erbablarıyla görüşüyoruz ama biz deprem bölgelerinde yaşayan halkla teması birinci derecede kuramıyoruz. Sayın Başkan, eğer uygun da görürseniz ister valilikte ister belediyede yapılacak toplantıya depremi en ağır biçimiyle yaşamış olan mahallelerin muhtarlarını da davet edebilirsek... Bizim bir de onların gözünden bir on dakika, on beş dakika da dinlememizi öneriyorum ben, bunun çok faydalı olduğunu düşünüyorum. Yani belediyeler hep yaptıklarını anlatır, valilik, diğer kurumlar hep yaptıklarını anlatır ama geri tarafta vatandaş ne yaşamışsa o süreci bir de ondan da dinlemekte fayda var çünkü Komisyonun bir daha böyle bir şansı olmayacak.

Onun ötesinde ben tekrar sunum yapan arkadaşlara teşekkür ediyorum.

HULUSİ ŞENTÜRK (İstanbul) – Başkanım, bin konuya bir izah getirebilir miyim?

BAŞKAN RECEP UNCUGÖLÜ – Buyurun Sayın Vekilim.

HULUSİ ŞENTÜRK (İstanbul) – Şimdi, bu özellikle hani hazine de destek verecek olayı... Ben Maliye Bakanlığı bürokratlarını kastederek falan konuşmadım ama tüm dünyada kamu maliyesinin belli bir mantığı vardır; sadece çıkana bakar, gelene bakmaz yani bir şey önerdiğinizde benden ne çıkar diye bakar. Oysa günümüz dünyasında, biliyorsunuz, döngüsel ekonomi ve total maliyet kavramları önde artık. Yani buraya sırf “Efendim, ben 80 milyar kredi desteği mi vereceğim?” diye bakarsanız yanlış. Totale baktığınızda burada 80 veriyorsunuz ama buradan 100 alıyorsunuz. Dolayısıyla aslında 20... Dolayısıyla biz bunu doğru anlatabilsek bence bürokratik karar vericileri de ikna edebileceğimizi de düşünüyorum.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN RECEP UNCUGÖLÜ – Evet, teşekkür ediyorum.

Şimdi, bu noktada, tabii birçok projeksiyon var, ihtiyaç duyulacak kaynakların büyüklüğü, bunların yıllara sari nasıl bir akış içinde olacağı, hangi mekanizmayla çalışacağı, faiz desteklerinin nasıl kademelendirileceği, alternatif kaynakların nasıl bir fon mantığı içerisinde kullanılacağı, aynı şekilde, DASK’tan elde edilebilecek fonların hangi mevzuata göre tekrar yapılandırılıp kentsel dönüşümde kullanılabileceği konuları üzerinde çok çalışılması gereken konular. Tabii, teknik detayları da olur, mevzuatı ilişkilendiren detayları da olur. Ancak, sonuç itibarıyla bu kadar kısıtlı bir zamanda, depremin ne zaman olacağını bilmiyoruz, bu kadar az öngördüğümüz kaynaklarla bir an önce dönüşüme başlamak açısından önceliğin envantere yönlendirilmesi, hızlı tarama metodlarının geliştirilip yapı stokunun önceliklendirilerek en riskli olanlarından başlanması, onlar açısından da uygun imar çözümlerinin ortaya konması ve kademelendirilerek de faiz desteklerinin ya da doğrudan sıfır faizli desteklerin hayata geçirilmesi önemli. Sonuç itibarıyla bugün hem yerel yönetimlerimizin altından kalkabileceği, kaynaklarında belli bir eksilme olmadan ya da diğer hizmetlerde kullandıkları kaynaklarını azaltmadan ama bu riskin de bir şekilde karşılığının hem vatandaş tarafından hem yerel yönetimler hem devletimiz tarafından bir şekilde uygun bir mekanizmayla paylaşılarak karşılanması ve sürecin hızlandırılması en önemli amacımız. Ben şuna da inanıyorum: Bu süreç hızlandıkça, vatandaştaki farkındalık ve yaklaşım da arttıkça ve güzel örnekler de tüm vatandaşlarımızın beğenisine sunuldukça, bizzat o örnekler yaşanıldıkça, burada hem oluşan fonlara, oluşacak olan kaynaklara destek artacaktır, bunların hem yerel yönetimlerce hem vatandaşlarımızca karşılanma noktasındaki istekleri ve kanaatleri olumlu bir şekilde geliştirecektir diye düşünüyorum.

Tabii, İzmir çalışmamıza ilişkin hem konteyner kentte hem de proje alanlarında birçok vatandaşımızla bir araya geldik. Konteyner kentte depremzede vatandaşlarımızın birbirinden farklı birçok talebi vardı. Onlardan da hem yerinde giderilmesi gerekenleri ilgililerine ileterek hem değerli bölge milletvekillerinin takibiyle hem de bizim raporumuza yansıtılabileceğimiz değişik sorun alanlarını

tespit ederek önemli temaslar yaptık. Aynı şekilde, yerinde dönüşüm uygulanan kalıcı deprem konutu inşa edilen yerlerde de bizzat binaları deprem esnasında yıkılan hak sahibi olan vatandaşlarımızla da inşaatların başında konuşma şansımız oldu, onların da beklentilerini, onların da sorularını, kaygılarını anladık ve oralardan da elde ettiğimiz önemli hususları da mutlaka raporumuza yansıtacağız.

Aynı şekilde, Elâzığ Milletvekili Gürsel Erol Bey’le de birkaç defa telefon görüşmesi yaptık. Muhtarlarımızın bir görüşme talebi olması hususunda da depremle ilişkili yerinde yapacağımız mahallelerdeki ziyaretlerde ilgili muhtarların bizlere eşlik edebileceğini, orada kendi mahallelerine ilişkin sorunları dile getirebileceklerini, aynı zamanda da tüm sorunları hep birlikte muhtarlar derneği çatısı altında birleştirerek orada bize ulaştırabileceklerini paylaştık, o yönüyle de mutabık kaldık. Kendisi de bu akşam bizi zaten karşılayacağını, tekrar yüz yüze görüşebileceğimizi belirtti.

İnşallah bu gece yola çıkıyoruz Elâzığ’a. Yarın valilik, belediye ve kalıcı konutlara ilişkin mahalle ziyaretleri yapacağız ve ertesi gün de Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığımızın birtakım birimlerine ve aynı şekilde, kalıcı konut inşaatları devam eden mahallelerimize ve merkezdeki köy evlerimize ziyaretlerimizi gerçekleştireceğiz, orada da vatandaşlarımızla temas hâlinde olacağız.

Yine, Komisyonumuz kurulduğundan beri işler hâldeki mail adresimiz olan deprem@tbmm.gov.tr adresine de gelen hem Elâzığ hem İzmir depremleri sonrasında çeşitli mağduriyetler yaşayan, çeşitli şikâyetleri olan, bu konuda çözüm talepleri arayışında olan, bizlere de ulaşan hususları da hem konu başlığı itibarıyla öncelik alanları ve çözüm önerilerimize taşıma noktasında hem de ilgili kurumlarla irtibatlayarak uygulamadaki çözümlerine destek verme çalışmalarımız da devam ediyor. Bu yönüyle, gerek İzmir gerek Elâzığ ziyaretlerimizin her yönüyle hem vatandaşlarımızla temas etmiş olmak, onların sorunlarını yerinde almış olmak, birbirinden farklı süreçleri de daha iyi değerlendirmek açısından son derece verimli olduğunu düşünüyoruz. İnşallah, sizlerin de katkılarıyla bu çalışmalarımız daha da verimli hâle gelecek.

Evet, ben teşekkür ediyorum.

Önümüzdeki hafta salı günü 14.30’da toplantımızın salonu sizlere bilahare bildirilecek. İnşallah, programda bir aksilik olmazsa Çevre ve Şehircilik Bakanımız Murat Kurum’la bir araya geleceğiz. Ardından, çarşamba ve perşembe günleri de programlayacağımız son Komisyon toplantılarımızla raporumuzu değerlendirerek çalışmalarımızı nihayete erdireceğiz.

Hepinize teşekkür ediyorum.

Kandiliniz mübarek olsun, Miraç Geceniz mübarek olsun.

Komisyonla birlikte uzman arkadaşlarımızdan da katılacak olanlar var. Hepimize hayırlı yolculuklar, inşallah görüşmek üzere diyorum.

Toplantımız sona ermiştir.

Hayırlı akşamlar, hayırlı kandiller diliyorum.

Kapanma Saati: 15.19

